

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z up. Tomasz Szymański

Sekretarz Stanu

23.09.2024 r.

/podpisano certyfikatem kwalifikowanym/

data i podpis

Sprawozdanie z realizacji *Programu integracji społecznej*

i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030

za 2023 rok

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych

Warszawa, 2024

Informacje ogólne

Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030 (dalej: *Program integracji*) stanowi kontynuację działań podejmowanych w Polsce od 2001 r.¹ – Program ten został przyjęty uchwałą Rady Ministrów nr 190/2020 w dniu 21 grudnia 2020 r.

W dniu 9 września 2022 r. ogłoszono nabór wniosków do *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030* na zadania z dziedzin: edukacja, mieszkalnictwo, innowacyjne projekty integracyjne w 2023 r. z terminem składania wniosków do urzędów wojewódzkich do 15 listopada 2022 r. Powołane przez Wojewodów Komisje Wojewódzkie dokonały oceny złożonych wniosków i przesyłały do MSWiA protokoły posiedzeń komisji wraz z wykazem wniosków rekomendowanych do dofinansowania ze środków części 83 budżetu państwa (rezerwa celowa) oraz części 30 budżetu państwa (MEN).

Łącznie ocenie poddano 368 wniosków z 15 województw (z województwa pomorskiego nie wpłynął żaden wniosek). Z dziedziny edukacja złożono 254 wnioski, z dziedziny mieszkalnictwo – 48 wniosków, z dziedziny innowacyjne projekty integracyjne – 63 wnioski), a zatem utrzymano priorytet wniosków związanych z podniesieniem poziomu edukacji. Małopolski i Wielkopolski Urząd Wojewódzki zrealizowały 3 zadania systemowe (szkolenie Asystentów Edukacji Romskiej - AER).

Pozytywnie zarekomendowano 254 wniosków, tj. 70 % wszystkich złożonych (z czego 221 wnioski uzyskały finansowanie z cz. 83 oraz 33 wnioski - z cz. 30 budżetu państwa. Rozdysponowana kwota objęła 99,99% środków rezerwy celowej (10 000 000 zł) oraz 99,99 % środków z cz. 30 (700 000 zł). Z powodu wycofania się wykonawców z realizacji zadań w ramach *Programu integracji* nie wykorzystano 485 000 zł. rezerwy celowej ujętej w części 83 budżetu państwa.

Ostatecznie zrealizowano 244 zadania, z tego 29 zadań edukacyjnych finansowanych z cz. 30 budżetu państwa. Ze zrealizowanych zadań 146 (60%) zostało zrealizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (jst), 98 zadania (40 %) – przez organizacje pozarządowe (NGO), w tym 75 (31% wszystkich zadań) – przez podmioty definiujące się jako romskie NGO. Przedstawiona poniżej (rys. nr 3) struktura udziału Wnioskodawców zadań wskazuje na utrzymującą się tendencję w odniesieniu do podmiotów uczestniczących w *Programie integracji* – realizacji przez jst większości zadań przy relatywnie dużym udziale romskich NGO.

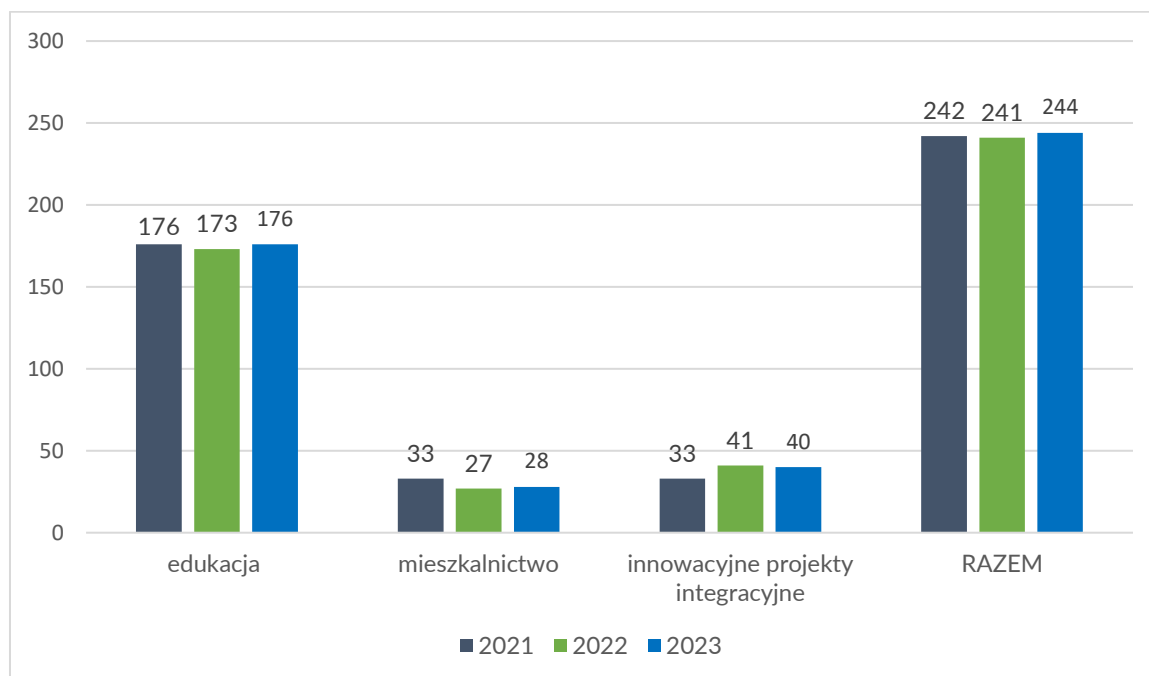
Dla porównania w 2022 r. zrealizowano 241 zadań, z tego 40 zadań edukacyjnych finansowanych z cz. 30 budżetu państwa. Ze zrealizowanych zadań 147 (61%) zostało zrealizowanych przez jst, 94 zadania (39 %) – przez NGO, w tym 73 (30,2% wszystkich zadań) - przez podmioty definiujące się jako romskie NGO.

¹ [Pilotażowy program rządowy na rzecz społeczności romskiej w województwie małopolskim na lata 2011-2003](#), [Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2004-2013](#) oraz [Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020](#)

Rys. 1. Liczba zadań i struktura wykonawców w 2023 r. – udział procentowy

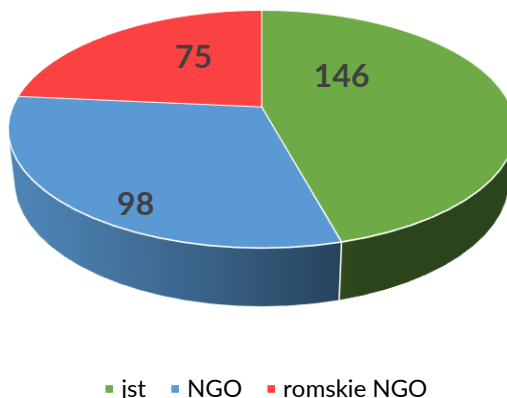
dziedzina	Edukacja			Mieszkalnictwo			Innowacyjne projekty integracyjne			Razem		
I. zadań	176			28			40			244		
Wykonawcy												
	jst	NGO	w tym romskie	jst	NGO	w tym romskie	jst	NGO	w tym romskie	jst	NGO	w tym romskie
	94	82	63	28			24	16	12	146	98	75
	53%	47%	77%	100%			60%	40%	75%	60%	40%	31%

Rys. 2. Liczba zrealizowanych zadań w poszczególnych dziedzinach w latach 2021-2023

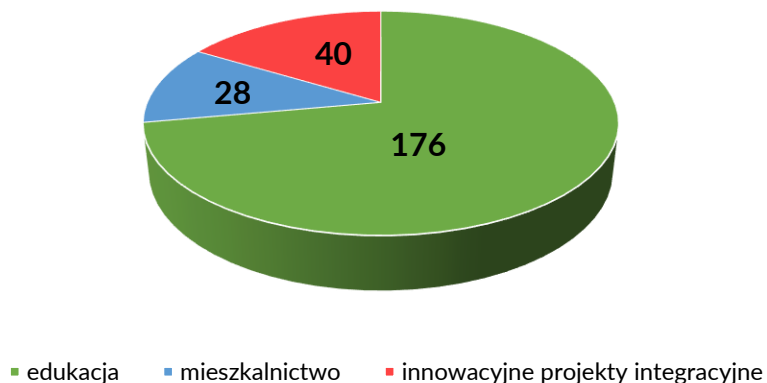
Rys. 3. Struktura wykonawców zadań Programu integracji w 2023 r.

Struktura wykonawców zadań w 2023 r.

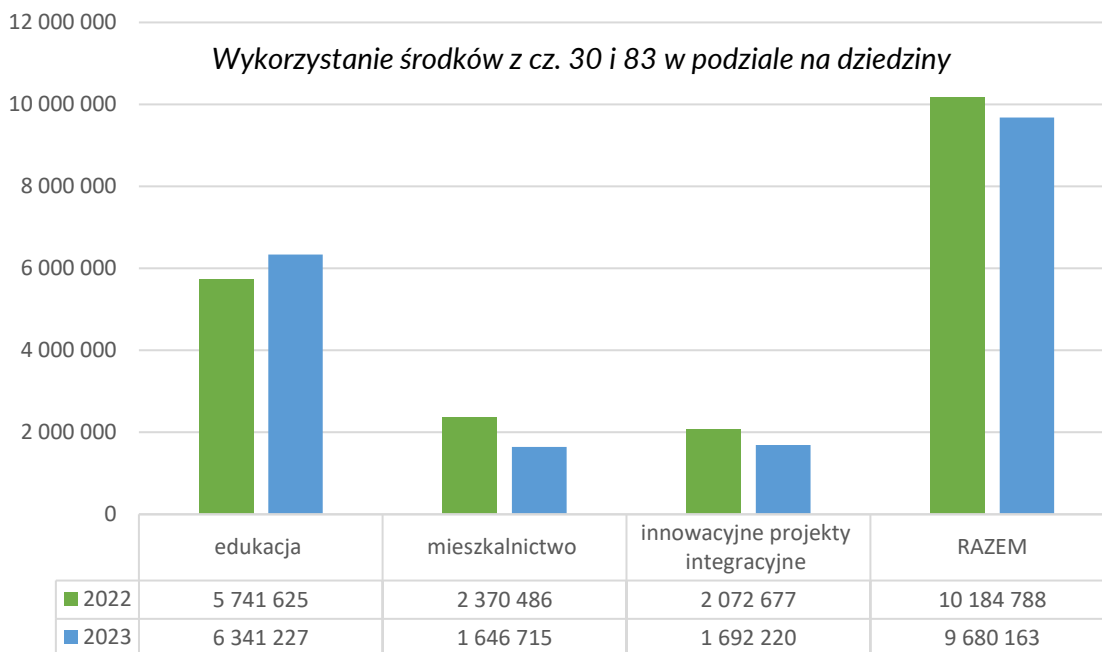
Rys. 4. Liczba zadań w poszczególnych dziedzinach

Liczba zadań w poszczególnych dziedzinach w 2023 r.

Jak w poprzednich edycjach *Programach integracji*, tak i w obecnym dokumencie, edukacja nadal pozostaje priorytetem: z tej dziedziny zrealizowano najwięcej zadań – **176** (tj. 72,5% wszystkich zadań) na łączną kwotę w wysokości **6 341 227,15 zł**. W dziedzinie *Mieszkalnictwo* – **28** zadań (tj. 11,5% wszystkich zadań) na kwotę: **1 646 715,40 zł**. W dziedzinie *Innowacyjne projekty integracyjne* zrealizowano **40** zadań (tj. 16,4 % wszystkich zadań) na kwotę **1 692 220,41 zł**. Razem we wszystkich obszarach (cz. 83 i 30 budżetu państwa): **9 680 162,91 zł**.

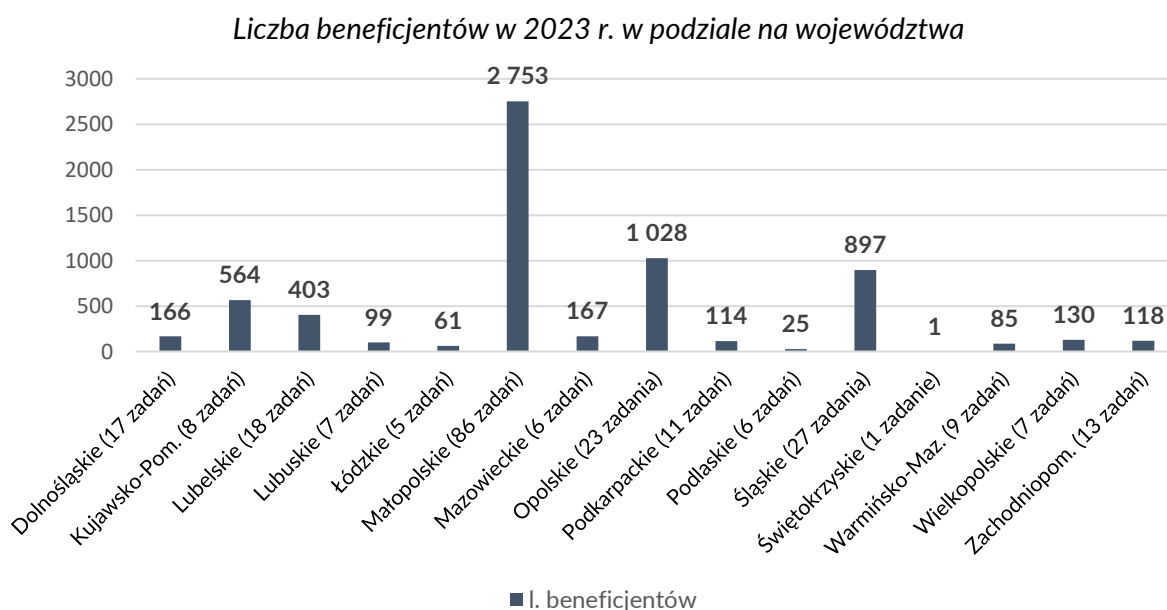
Rys. 5. Wykorzystanie środków z cz. 83 i 30 budżetu państwa w podziale na poszczególne dziedziny (2022-2023)

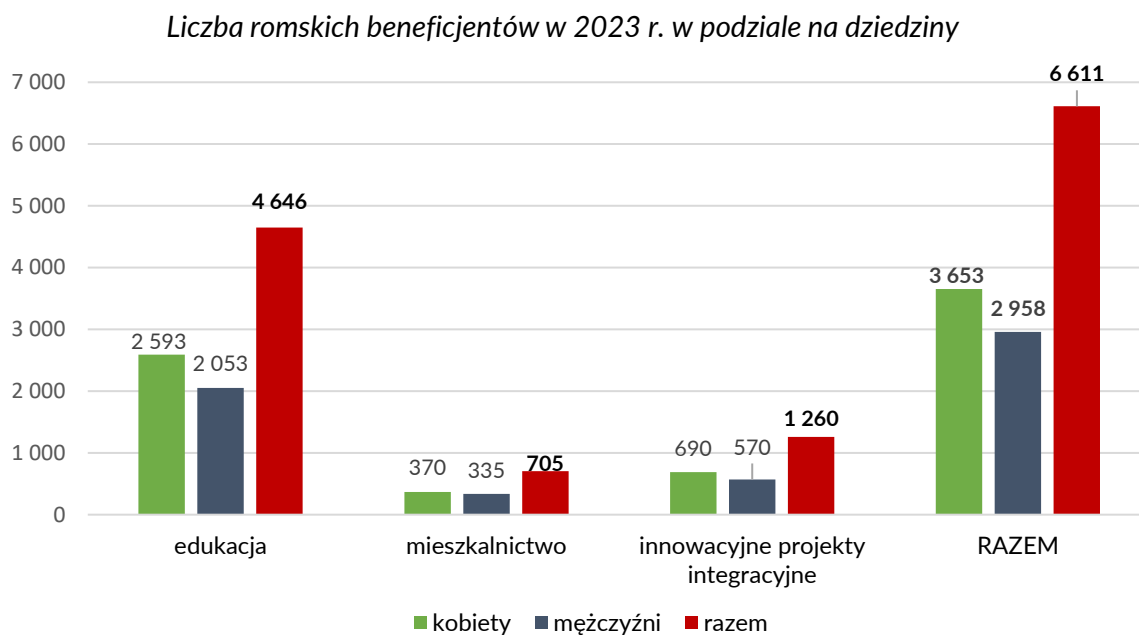
Łącznie działaniami we wszystkich dziedzinach objęto **6 611** Romów (w 2022 r. – **8 094**), z tego 3 653 kobiet i 2 958 mężczyzn. Działania z dziedziny *Edukacja* objęły największą liczbę osób: **4 646** Romów (w 2022 r. – 5 190 osób), następnie działania z dziedziny *Innowacyjne projekty integracyjne*: **1 260** Romów (w 2022 r. – 2 411 os.), zaś **705** osoby (w 2022 – 493 os.) to należący do mniejszości romskiej beneficjenci działań z dziedziny *Mieszkalnictwo*.

Łącznie działaniami *Programu integracji* w 2023 r. objęto **14 381** osób (Romów i należących do społeczności nie-romskiej).

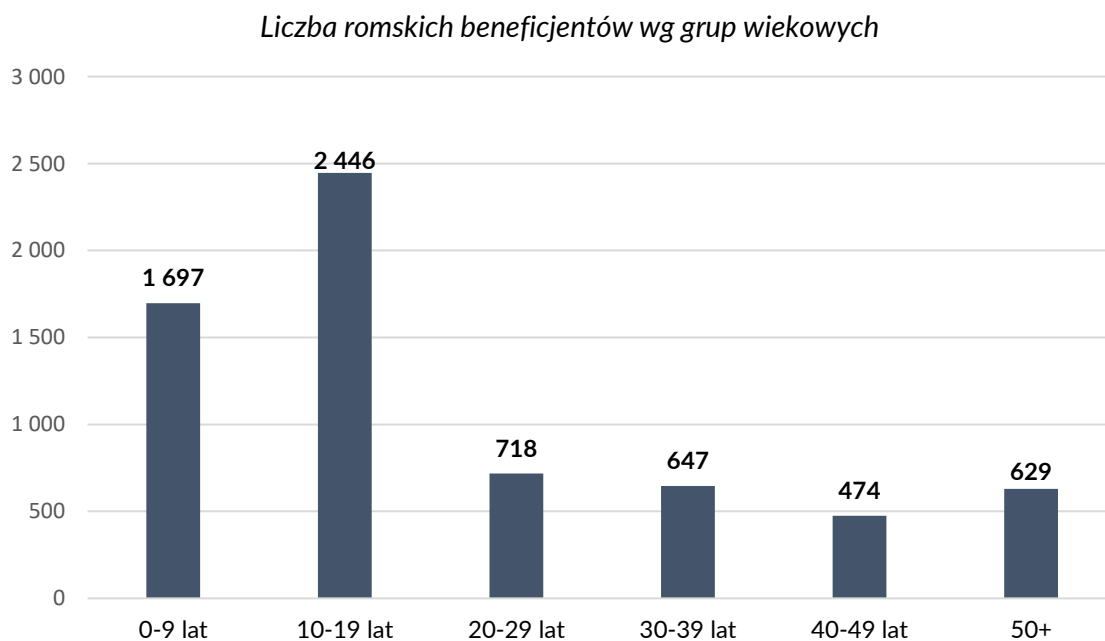
Rys. 6. Liczba romskich beneficjentów wszystkich zadań w podziale na województwa

Rys. 7. Liczba romskich beneficjentów zadań z dziedziny: Edukacja, Mieszkalnictwo, Innowacyjne projekty integracyjne

Rys. 8. Struktura wiekowa beneficjentów wszystkich zadań

Z powyższych danych wynika, że największą grupę beneficjentów działań Programu integracji w 2023 r., podobnie jak w roku ubiegłym, stanowią dzieci i młodzież w wieku szkolnym (10-19 lat), następnie najmłodsze dzieci (0-9 lat), co jest pochodną największej liczby zadań z dziedziny edukacji.

Bardziej szczegółowe dane dotyczące grup wiekowych beneficjentów poszczególnych dziedzin interwencji zostały przedstawione w kolejnych częściach sprawozdania.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby beneficjentów z poszczególnych województw:

Rys. 9. Kwota dofinansowania, środki wykorzystane, liczba zadań i liczba beneficjentów w poszczególnych województwach w 2023 r.

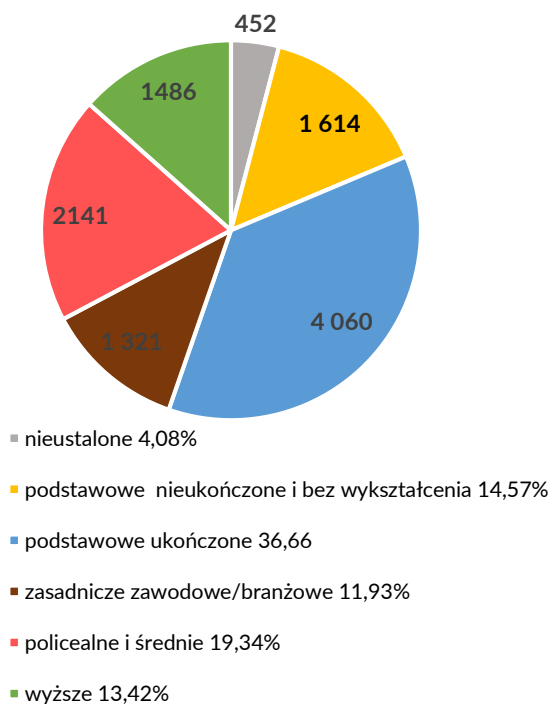
województwo	kwota dofinansowania (cz. 83 i cz. 30)	kwota wykorzystana	liczba zadań	liczba beneficjentów romskich		
				K	M	razem
Dolnośląskie	1 047 380,00 zł	970 657,25 zł	17	81	85	166
Kujawsko-Pomorskie	66 724,00 zł	49 524,00 zł	8	331	233	564
Lubelskie	1 031 600,00 zł	933 256,79 zł	18	225	178	403
Lubuskie	299 000,00 zł	299 000,00 zł	7	59	40	99
Łódzkie	175 800,00 zł	173 570,17 zł	5	37	24	61
Małopolskie	4 136 090,00 zł	3 919 715,60 zł	86	1 527	1 226	2 753
Mazowieckie	218 000,00 zł	202 580,50 zł	6	90	77	167
Opolskie	632 200,00 zł	620 226,33 zł	23	599	429	1028
Podkarpackie	428 100,00 zł	428 100,00 zł	11	55	59	114
Podlaskie	72 360,00 zł	72 360,00 zł	6	14	11	25
Pomorskie						
Śląskie	1 065 116,00 zł	978 475,48 zł	27	463	434	897
Świętokrzyskie	9 000,00 zł	9 000,00 zł	1	0	1	1
Warmińsko-Mazurskie	223 900,00 zł	222 738,94 zł	9	35	50	85
Wielkopolskie	151 800,00 zł	143 277,90 zł	7	66	64	130
Zachodniopomorskie	657 680,00 zł	657 680,00 zł	13	71	47	118
RAZEM	10 214 750,00 zł	9 680 162,96 zł	244	3 653	2 958	6 611

EDUKACJA

Dla zilustrowania kontekstu realizacji działań edukacyjnych *Programu integracji* należy przywołać dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 r. (NSP'21), dotyczące wykształcenia Romów.

Rys. 10. Struktura wykształcenia Romów w Polsce – dane NSP' 21

Struktura wykształcenia Romów wg NSP'21 (pow. 13 roku życia)

Dla porównania dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. dotyczące wykształcenia Romów kształtowały się w następujący sposób: nieustalone 8,68%, podstawowe 82,32 %, średnie 6,97% oraz wyższe 2,03 %.

Porównując dane obydwu Narodowych Spisów Powszechnych Ludności wyraźnie widać, że działania państwa na rzecz integracji społecznej i obywatelskiej Romów, w tym wyrównania ich szans edukacyjnych przekładają się na poprawę poziomu wykształcenia.

W ramach dziedziny interwencji *Edukacja* zrealizowano **176 zadań**, z tego: **147** (tj. **84%**) zadania sfinansowano ze środków rezerwy celowej (cz. 83 budżetu państwa) i **29** zadań (tj. **16%**) – ze środków ministra właściwego ds. oświaty i wychowania (cz. 30 budżetu państwa)

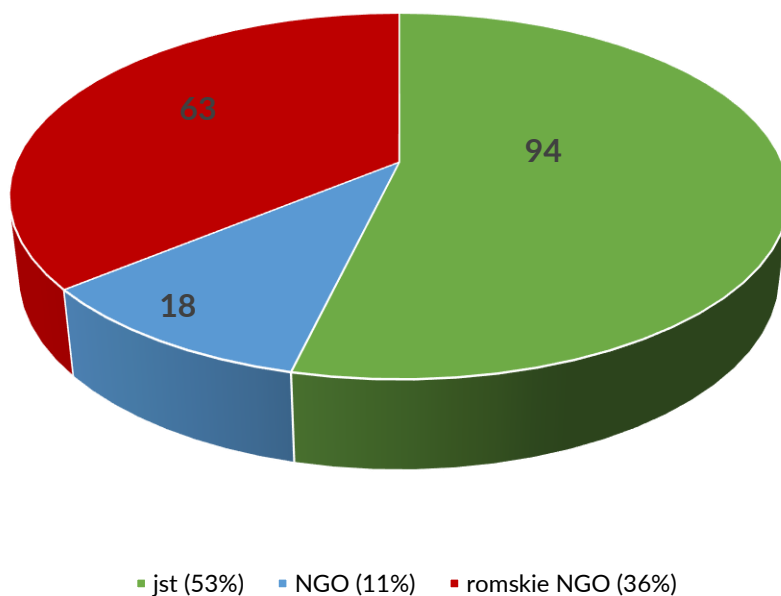
Rys. 11. Źródła finansowania działań z dziedziny Edukacja

Edukacja			
źródło finansowania	liczba zadań	% udział w liczbie zadań	wydatkowana kwota PLN
cz. 83	147	84%	5 649 284
cz. 30	29	16%	691 942
razem	176		6 341 227

Wykonawcami 94 zdań edukacyjnych (tj. 53 %) były jst, zaś organizacje pozarządowe zrealizowały 82 zadań (tj. 46%). Warto zauważyć, iż z 82 zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe aż 63 zadania (tj. 36 % wszystkich zadań) zrealizowały organizacje romskie.

Rys. 12. Struktura wykonawców zadań z dziedziny Edukacja

Struktura wykonawców zadań edukacyjnych

Rys. 13. Liczba zadań, beneficjentów i wysokość środków na edukację w podziale na województwa

WOJEWÓDZTWO	EDUKACJA cz. 83 i cz. 30			JST		razem kwota cz. 83 i jst
	I. zadań	I. beneficjentów zadań	wydatkowane środki	wkład jst	% udział jst w kosztach	
Dolnośląskie	14	135	708 839,22 zł	8 490,52 zł	1,20%	717 329,74 zł
Kujawsko-pomorskie	5	531	34 424,00 zł	- zł	0,00%	34 424,00 zł
Lubelskie	16	318	772 281,83 zł	33 770,41 zł	4,37%	806 052,24 zł
Lubuskie	6	93	289 000,00 zł	- zł	0,00%	289 000,00 zł
Łódzkie	5	61	173 570,17 zł	- zł	0,00%	173 570,17 zł
Małopolskie	54	1328	1 890 901,05 zł	41 833,87 zł	2,21%	1 932 734,87 zł
Mazowieckie	5	87	186 580,47 zł	24 000,00 zł	12,86%	210 580,47 zł
Opolskie	17	934	333 226,33 zł	10 164,36 zł	3,05%	343 390,69 zł
Podkarpackie	9	104	365 586,00 zł	11 696,17 zł	3,20%	377 282,17 zł
Podlaskie	5	20	42 360,00 zł	- zł	0,00%	42 360,00 zł
Pomorskie					0,00%	
Śląskie	24	853	881 077,17 zł	196 430,14 zł	22,29%	1 077 507,31 zł
Świętokrzyskie	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Warmińsko-Mazurskie	4	14	62 247,01 zł	3 948,00 zł	6,34%	66 195,01 zł
Wielkopolskie	5	72	128 277,90 zł	9 676,13 zł	7,54%	137 954,03 zł
Zachodniopomorskie	7	96	472 856,00 zł	- zł	0,00%	472 856,00 zł
RAZEM	176	4646	6 341 227,15 zł	340 009,60 zł		6 681 236,70 zł

Ogółem liczba beneficjentów zadań edukacyjnych wyniosła **4646** osób (2 593 kobiet i 2 053 mężczyzn).

Wśród realizowanych zadań edukacyjnych należy wymienić, m.in.: wsparcie wychowania przedszkolnego, wyprawki dla uczniów szkół ponadpodstawowych, stypendia motywacyjne w niektórych jst, zajęcia wyrównawcze, wsparcie świetlic integracyjnych, preorientację zawodową (w tym kursy), edukację historyczną, konkursy edukacyjne, wycieczki, kolonie, publikacje, zatrudnienie asystentów edukacji romskiej (AER), konferencje, dofinansowanie kształcenia, zajęcia sportowe, działania związane z upamiętnianiem wydarzeń historycznych, zadania z zakresu promowania kultury romskiej, zajęcia dla dorosłych Romów.

Program integracji definiuje edukację szeroko, wskazując na możliwość realizacji zadań z zakresu edukacji, np.: edukacji historycznej, obywatelskiej, prozdrowotnej, edukacji dla bezpieczeństwa i prozdrowotnej.

Wychowanie przedszkolne

Tą formą działań wsparto **128** dzieci romskich (w 2022 r. – 196) dzieci w województwach: dolnośląskim – 30 przedszkolaków pochodzenia romskiego (w 2022 r. – 26), w małopolskim – 61 (w 2022 r. – 135), śląskim – 20 (w 2022 r. – 20), zachodniopomorskim – 17 (w 2022 r. – 10). W pozostałych województwach nie realizowano zadań z zakresu wychowania przedszkolnego.

Edukacja prozdrowotna

Beneficjenci działań o charakterze edukacji prozdrowotnej to **541** osób pochodzenia romskiego, z tego najwięcej osób zamieszkuje województwa: małopolskie (259 osób), śląskie (200 osób), opolskie (50 osób), zachodniopomorskie (30 osób) oraz kujawsko-pomorskie (2 osoby).

Edukacja pro-zawodowa

Edukacją pro-zawodową objęto **364** osoby: najwięcej w województwie małopolskim (208 osób), zachodniopomorskim (9 osób), mazowieckim (22 osoby), wielkopolskim (4 osoby), kujawsko-pomorskim (2 osoby) i lubelskim (2 osoby).

Edukacja dla bezpieczeństwa

Zadania z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa nie cieszą się popularnością – skorzystało z nich **223** osoby, ale tylko w jednym województwie małopolskim.

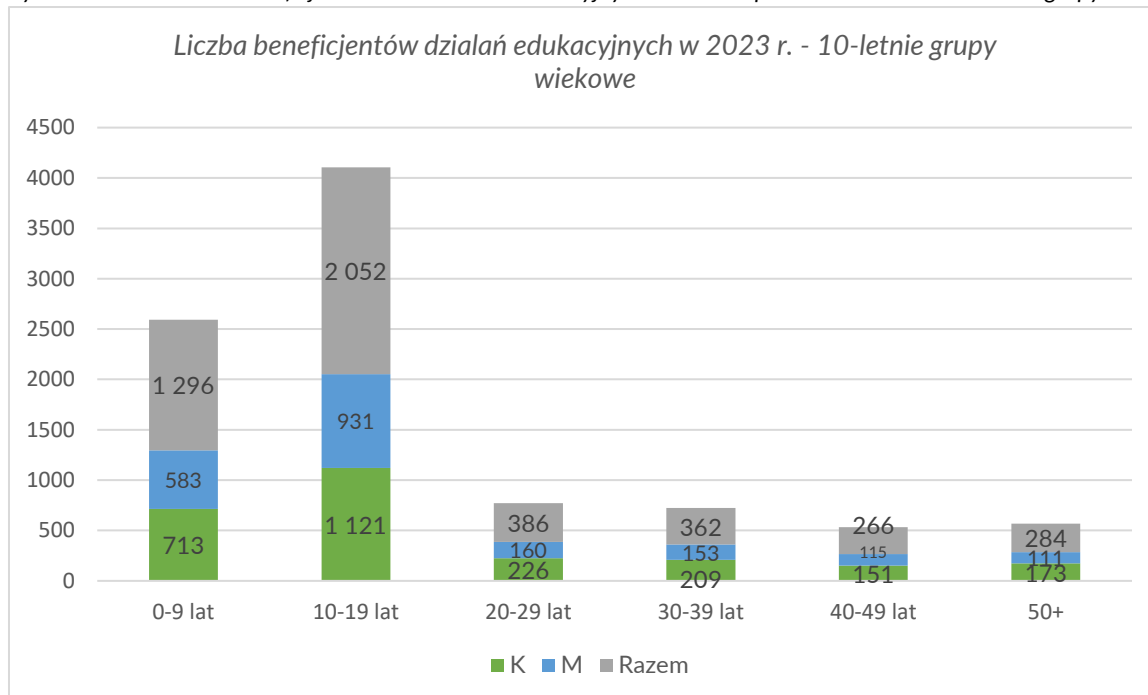
Rys. 14. Liczba zadań, struktura wykonawców i liczba beneficjentów zadań z dziedziny interwencji Edukacja

WOJEWÓDZTWO	EDUKACJA											I. beneficjentów
	I. zadań					wykonawcy						
	% cz. 83	% cz. 30	łącznie cz. 83 i cz. 30	cz. 83.	cz. 30	% zadań zrealizowanych przez jst	zadania zrealizowane przez jst	% zadań zrealizowanych przez NGO	zadania zrealizowane przez NGO	% zadań zrealizowanych przez romskie NGO	w tym romskie	
Dolnośląskie	100,00%	0,00%	14	14	0	64,29%	9	35,71%	5	28,57%	4	135
Kujawsko-Pomorskie	100,00%	0,00%	5	5	0	0,00%	0	100,00%	5	100,00%	5	531
Lubelskie	100,00%	0,00%	16	16	0	100,00%	16	0,00%	0	0,00%	0	318
Lubuskie	100,00%	0,00%	6	6	0	0,00%	0	100,00%	6	83,33%	5	93
Łódzkie	100,00%	0,00%	5	5	0	20,00%	1	80,00%	4	80,00%	4	61
Małopolskie	51,85%	48,15%	54	28	26	46,30%	25	53,70%	29	44,44%	24	1328
Mazowieckie	100,00%	0,00%	5	5	0	40,00%	2	60,00%	3	20,00%	1	87
Opolskie	100,00%	0,00%	17	17	0	41,18%	7	58,82%	10	47,06%	8	934
Podkarpackie	100,00%	0,00%	9	9	0	66,67%	6	33,33%	3	22,22%	2	104
Podlaskie	40,00%	60,00%	5	2	3	0,00%	0	80,00%	4	20,00%	1	20
Pomorskie												
Śląskie	100,00%	0,00%	24	24	0	95,83%	23	4,17%	1	0,00%	0	853
Świętokrzyskie	0,00%	0,00%	0	0	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0
Warmińsko-Mazurskie	100,00%	0,00%	4	4	0	75,00%	3	25,00%	1	0,00%	0	14
Wielkopolskie	100,00%	0,00%	5	5	0	40,00%	2	60,00%	3	40,00%	2	72
Zachodniopomorskie	100,00%	0,00%	7	7	0	0,00%	0	100,00%	7	100,00%	7	96
	84%	16%	176	147	29	53%	94	46%	81	36%	63	4646

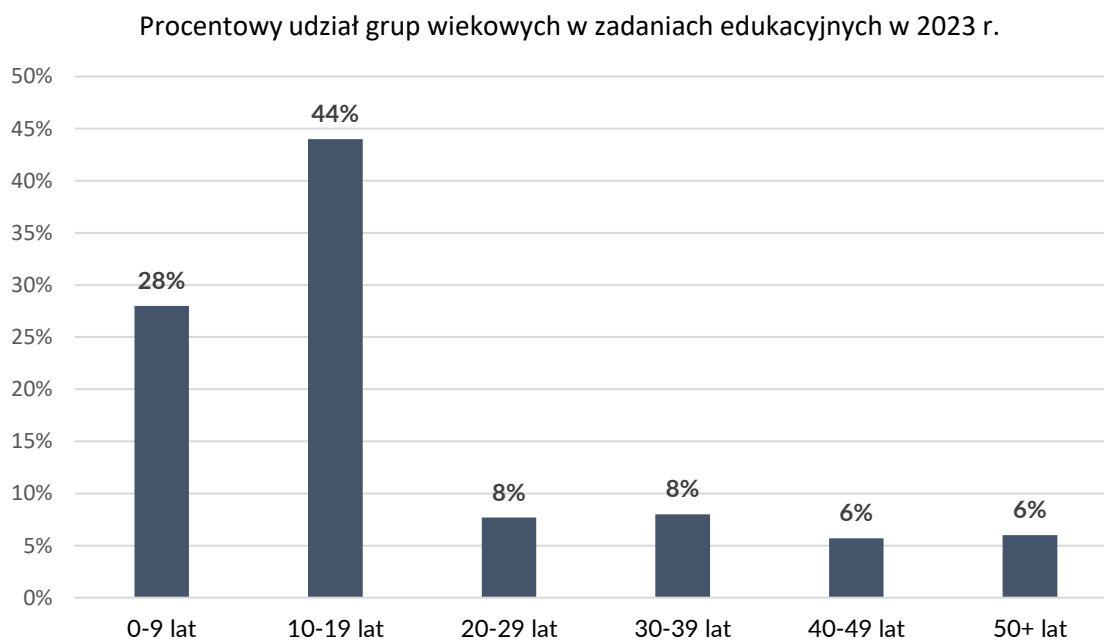
Poniżej (rys. 15) przedstawiono liczbę beneficjentów działań edukacyjnych w podziale na 10-letnie grupy wiekowe. Dane wskazują, że wszystkie grupy wiekowe zostały objęte działaniami, jednak największą grupę beneficjentów, podobnie jak w ubiegłym roku, 2 052 osób – stanowią dzieci i młodzież między 10 a 19 rokiem życia (tj. 44 % beneficjentów działań). Drugą w kolejności – 1 296 osoby – stanowią dzieci do 9 roku życia (28 % beneficjentów). Kolejną – osoby w przedziale wiekowym 20-29 lat to 386 osób (8% beneficjentów). Pozostałe grupy wiekowe oscylują wokół 8% i 6%. Taka struktura wiekowa beneficjentów wypisuje się zarówno w priorytet *Programu integracji*, jakim jest edukacja – beneficjenci to wyraźnie grupa uczniów – jak i we wskazaniu dzieci i młodzieży romskiej jako szczególnych grup wsparcia, nie wykluczając z działań edukacyjnych również i dorosłych Romów.

Należy zauważyć, że kobiety stanowią bardziej aktywną niż mężczyźni część społeczności romskiej: na ogółem 4 646 beneficjentów działań edukacyjnych kobiety stanowiły 2 593 osób (tj. 55%), zaś mężczyźni – 2 053 osób (tj. 45%) .

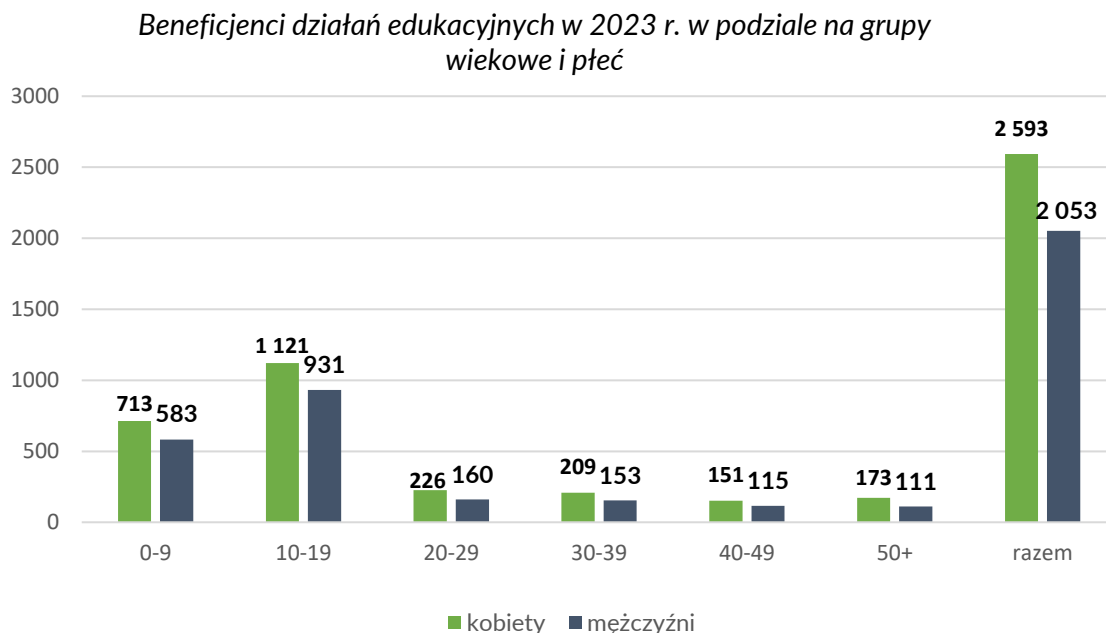
Rys. 15. Liczba beneficjentów działań edukacyjnych w podziale na 10-letnie grupy wiekowe

Rys. 16. Procentowy udział poszczególnych grup wiekowych w zadaniach edukacyjnych.

Rys. 17. Udział beneficjentów zadań edukacyjnych w podziale na płeć i grupy wiekowe

Liczba uczniów romskich ogółem w jst uczestniczących w Programie integracji w 2023 r. - szacunkowe dane z wniosków aplikacyjnych

W ramach rządowego Programu integracji (cz. 30 budżetu) w roku 2023 zadaniami objęto 1207 uczniów romskich/Romów, a 1416 uczestników zadania w sumie. Przedsięwzięcia często dotyczą szerszej społeczności, w tym m.in. grupy nauczycieli, asystentów, a także – w ramach integracji – dzieci romskich i nieromskich oraz ich rodziców. Zadania realizowane w ramach Programu pomagają aktywizować społeczność romską i lokalną, oferują przy tym możliwość poznania kultury romskiej, co sprzyja społecznej integracji Romów i nie-Romów oraz promowaniu podstawy tolerancji i otwartości na różnorodność kulturową.

Należy podkreślić, że w roku 2023 duża liczba wniosków w module Edukacja, przekazanych MEN do sfinansowania z cz.30 budżetu, dotyczyła osób dorosłych, zadania bowiem w dużej mierze były kierowane do dyrektorów szkół, nauczycieli, rodziców dzieci romskich lub dorosłych Romów. Część zadań to zadania o charakterze ściśle integracyjnym, w których udział brały np. całe klasy, gdzie uczyły się pojedyncze dzieci romskie.

Podsumowując w roku 2023 r. z 700 000 zł zagwarantowanych na realizację wniosków z cz. 30 w Programie wydano 691 992,60 zł. Kwota zwrotu w 2023 r. wyniosła zatem 8 007,40 zł i jest to najmniejsza kwota zwrotu niewykorzystanej części dotacji od 2018 r.

Rys. 18. Liczba uczniów romskich – dane z wniosków aplikacyjnych jst do Programu integracji na 2021-2024 r. dot. szacunkowej liczby uczniów pochodzenia romskiego na terenie jst

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
 Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych

L. ucz. romskich - dane szacunkowe z wnioskow aplikacyjnych jst do Programu integracji 2022-2024															
województwo	2022					2023					2024				
	przedszk.	szk. pdst.	szk. średnie	studenci	RAZEM '22	przedszk.	szk. pdst.	szk. średnie	studenci	RAZEM '23	przedszk.	szk. pdst.	szk. średnie	studenci	RAZEM '24
DOLNOSLASKIE	67	429	42	2	540	81	479	65	2	627	76	394	62	2	534
KUJAWSKO-POMORSKIE					0	3	49	8	2	62					0
LUBELSKIE	3	66	13	1	83	4	65	14	4	87	6	62	13	2	83
LUBUSKIE	7	26	7	3	43	13	48	6	3	70	9	76	28	2	115
ŁÓDZKIE	8	61	2	4	75	3	48	2	3	56	0	57	7	3	67
MAŁOPOLSKIE	104	486	87	9	686	87	455	50	5	597	91	448	67	7	613
MAZOWIECKIE	5	81	5	0	91	14	126	12	2	154	0	174	1	0	175
OPOLSKIE	22	104	6	3	135	24	119	16	3	162	15	121	27	2	165
PODKARPACKIE	13	69	13	1	96	9	47	7	1	64	12	52	12	1	77
PODLASKIE					0	3	24	0	0	27	2	24	0	0	26
POMORSKIE															
ŚLĄSKIE	38	300	45	1	384	53	304	54	2	413	44	304	50	2	400
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0	3	0	0	3					0					0
WARMINSKO-MAZURSK	5	66	8	0	79	3	61	4	0	68					0
WIELKOPOLSKIE	3	52	8	0	63	2	47	7	0	56	5	36	6	0	47
ZACHODNIOPOMORSKIE	12	75	13	2	102	17	70	25	5	117					0
RAZEM	287	1818	249	26	2380	316	1942	270	32	2560	260	1748	273	21	2302

Rys. 19. Liczba uczniów romskich zgłaszanych do SIO w latach 2008-2024

'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24
Liczba uczniów romskich zgłoszonych do SIO																
2 354	2 304	2 537	2 595	2 575	2 547	2 273	2 359	2 348	2 370	2 239	1 962	1 960	1 720	1 787	1 820	1 735

Podobnie jak w roku ubiegłym, na szczególną uwagę zasługuje fakt wzrastającej liczby uczniów romskich w szkołach ponadpodstawowych. Dane szacunkowe jst wskazują na **273** uczniów. Tymczasem liczba aplikacji do programu stypendialnego Ministra SWiA dla uczniów szkół ponadpodstawowych w 2023 r. to 60 zgłoszeń (por. Rys. 26, str. 20).

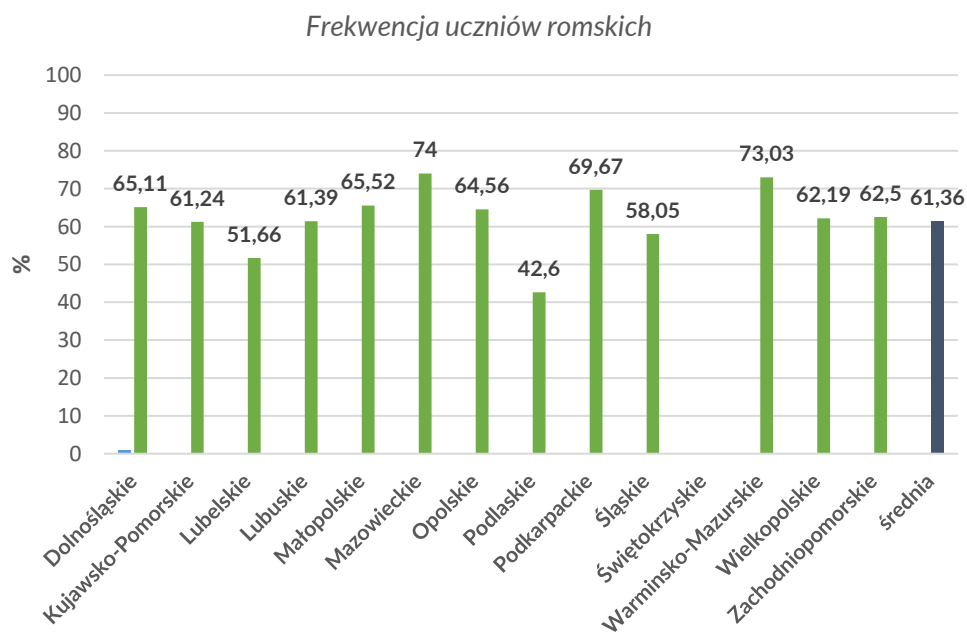
Średnia ocen i frekwencja w r. szk. 2022/2023

Zwraca uwagę niska frekwencja uczniów – uśredniona dla 14 województw wynosi **61,36** i jest niższa, niż ubiegłoroczna: 64,18. Poniżej tej średniej plasują się województwa: podlaskie, łódzkie, lubelskie, śląskie².

Średnia ocen uczniów romskich pozostaje nieco wyższa niż średnia ocen wskazana w raporcie NIK³ z 2016 r. z kontroli 9 gmin województwa małopolskiego. Wówczas NIK raportowała o przedziale między 2,3 a 3,0, w tym z języka polskiego między 2,0 a 2,7. Wartość średniej ocen w 2023 r. (r. szk. 2022/2023) jest wyższa od wskazanych przez NIK. Jednocześnie plasując się na poziomie **3,15** jest niewiele niższa niż w poprzednim roku szkolnym (3,23). Poniżej tej wartości plasują się województwa: łódzkie, lubelskie, śląskie, podlaskie, małopolskie, dolnośląskie, kujawsko-pomorskie i mazowieckie.

W mocy pozostaje stwierdzenie, że średnia ocen uczniów romskich nie odzwierciedla ich potencjału i wskazuje konieczność zintensyfikowania pracy z uczniami romskimi w szkole.

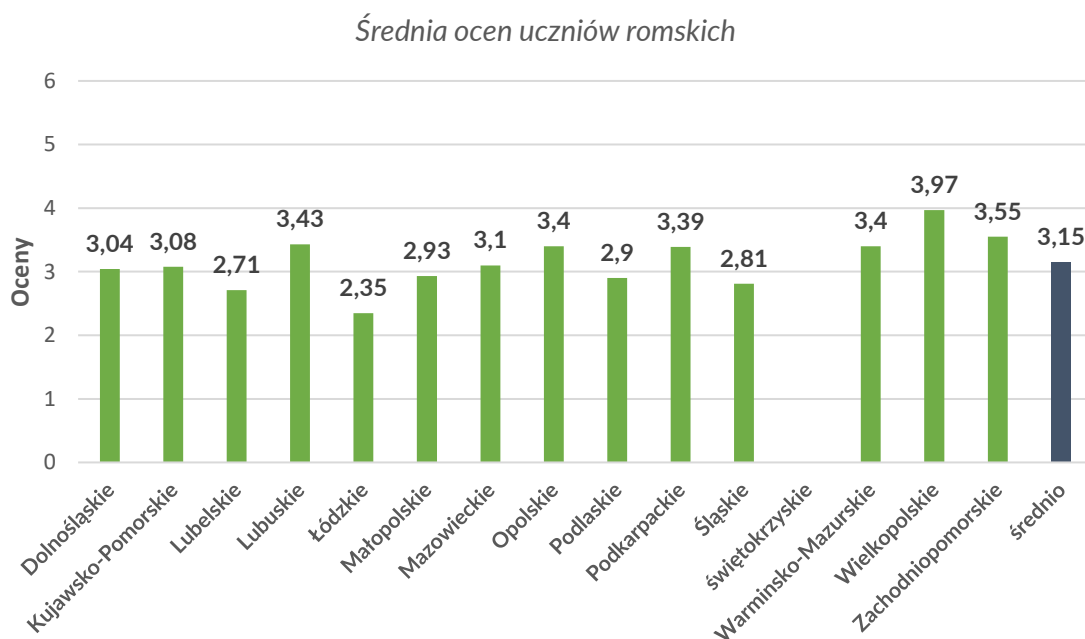
Rys. 20. Średnia ocen i frekwencja uczniów romskich

² Dane mają charakter danych cząstkowych, ale mogą stanowić podstawę do obserwacji.

³ Informacja Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli: Realizacja przez gminy z Województwa Małopolskiego zadań w ramach Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014–2020

Rys. 21. Średnia ocen uczniów romskich

Asystenci Edukacji Romskiej

W dniu 9 maja 2023 r. ogłoszono nabór na realizację zadania systemowego MSWiA pn.: I Forum Asystentów Edukacji Romskiej i nauczycieli wspomagających edukację uczniów romskich. Zgodnie z decyzją z 27 czerwca 2023 r. Ministra SWiA dotację na realizację zadania systemowego uzyskało *Integracyjne Stowarzyszenie Sawore* z Krakowa.

W dniach 27-28 listopada 2023 r. zrealizowano 2 dniowe spotkanie szkoleniowe w Krakowie. Podczas spotkania omówiono m.in. tematy związane z: nadzorem pedagogicznym w kontekście edukacji romskiej (informacje nt. uprawnień jakie ma asystent edukacji romskiej, uprawnień nadzorczych kuratora oświaty oraz możliwych sposobów współpracy i komunikacji AER z kuratorium oświaty), problem edukacji specjalnej dzieci romskich, wyzwaniami jakie napotykają AER w szkołach, wsparciem uczniów romskich w planowaniu ścieżki zawodowej w ramach edukacji ponadpodstawowej, rozwiązywaniem i zapobieganiem problemów mniejszości narodowych i etnicznych, prowadzeniem mediacji i wspierania systemowego AER, współpracą AER z jednostkami samorządu terytorialnego i pełnomocnikami wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych oraz praktycznym wymiarem współpracy w kontekście edukacji uczniów romskich.

Po raz pierwszy AER, mogli spotkać się w takim szerokim gronie, poznać, podzielić doświadczeniami, problemami, które napotykają na co dzień w swojej pracy, a także podzielić się dobrymi praktykami. W toku dyskusji poruszono m.in. kwestie zatrudnienia AER – nie we wszystkich województwach asystenci zatrudniani są na umowę o pracę, a praca nie ma charakteru ciągłego np. brak zatrudnienia podczas przerwy wakacyjnej. Ponadto asystenci zwrócili uwagę na potrzebę ich uczestniczenia przy diagnozowaniu ucznia w poradni

psychologiczno-pedagogicznej, co byłoby komfortowe dla uczniów, ponieważ często ze względu na barierę językową uczeń bywa niewłaściwie diagnozowany.

Dla podkreślenia szczególnej roli i zasług asystentów edukacji romskiej MSWiA wraz z MEiN zdecydowały o złożeniu wniosków o odznaczenie medalem Komisji Edukacji Narodowej asystentów edukacji romskiej. Dotychczas zostali odznaczeni: w 2019 r. - Marlena Krzyżanowska i Tadeusz Bosman Krzyżanowski (Bydgoszcz), w 2020 r. - Rober Bładycz (Kamienna Góra), Magdalena Kwiatkowska (Gliwice); w 2021 r. - Jolanta Kądziołka (Limanowa); w 2022 r.: - Iza Stankiewicz (Elbląg) oraz Tobiasz Kuca (Kędzierzyn-Koźle).

Wręczenie odznaczeń odbywa się w dniu 14 października każdego roku podczas centralnych uroczystości z okazji Dnia Edukacji Narodowej w Warszawie. Stanowi to – poza wyrazem uznania – również formę promocji zawodu.

Wskazana frekwencja oraz średnia ocen uczniów romskich wyraźnie wskazuje potrzebę zwiększenia zatrudnienia kolejnych asystentów edukacji romskiej na podstawie umów na czas nieokreślony. Niestety, liczba zatrudnionych AER - w niewielkim stopniu - jednak spada: w 2020 r. zatrudnionych było 87 osób, w 2021 - 84, w 2022 r. - 82 osoby, natomiast w 2023 r. - 78 osób.

Niektórzy AER zwracają uwagę, że mimo iż asystenci nie mają ani kwalifikacji pedagogicznych, ani wiedzy przedmiotowej, nadal ciężar pracy z uczniami romskimi w świetlicach szkolnych np. w formie odrabiania lekcji, pozostaje w ich zakresie obowiązków. Zapis Załącznika nr 4 do Programu integracji, mówiący m.in. o pomocy AER w odrabianiu lekcji nie powinien być interpretowany w kategoriach merytorycznego wsparcia uczniów. Jest to kolejne zagadnienie, które winno być dyskutowane przez Pełnomocników podczas spotkań z jst, w tym z przedstawicielami jednostek organizacyjnymi samorządów, czy dyrektorami szkół, do których uczęszczają uczniowie romscy.

ZADANIA SYTEMOWE MSWiA

W dniu 30 stycznia 2023 r. ogłoszono nabór na realizację zadań systemowych MSWiA w postaci trzech systemów stypendialnych Ministra SWiA: dla uzdolnionych uczniów pochodzenia romskiego, dla uczniów szkół ponadpodstawowych pochodzenia romskiego oraz dla studentów pochodzenia romskiego⁴. W wyniku decyzji Ministra SWiA z dnia 14 kwietnia 2023 r. realizatorami tych zadań zostały organizacje romskie: w odniesieniu do stypendiów dla uczniów uzdolnionych – Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce, w przypadku dwóch pozostałych systemów stypendialnych – Związek Romów Polskich.

W 2023 r. udzielono łącznie w ramach ww. systemów stypendialnych Ministra MSWiA **120** stypendiów (łącznie od początku ich funkcjonowania: 2 190). Poniżej zostały przedstawione szczegółowe dane dotyczące liczby udzielonych stypendiów.

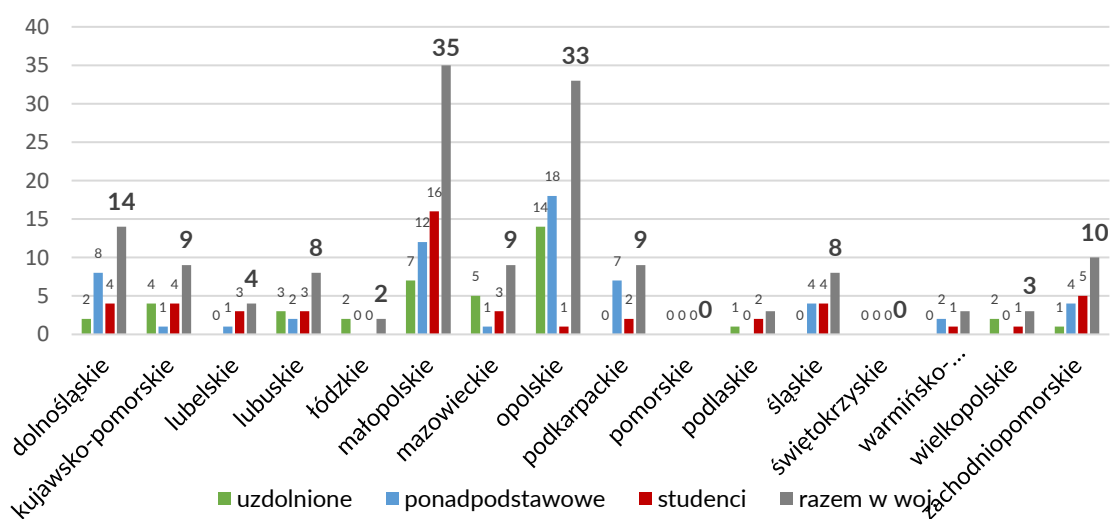
⁴ <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/nabor-na-zadania-systemowe-programu-integracji-spoecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-203-systemy-stypendialne-dla-uczniow-i-studentow-pochodzenia-romskiego-na-2023-r>

Rys. 22. Liczba romskich stypendystów stypendiów Ministra SWiA 2004-2023

Liczba beneficjentów systemów stypendialnych dla uczniów i studentów pochodzenia romskiego											
rodzaj stypendium	lata								razem		
	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11			
dla uczniów uzdolnionych	12	10	13	15	17	14	18	15	378	2 190	
	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19			
	17	25	21	20	21	21	23	22			
	'20	'21	'22	'23	'24	'25	'26	'27			
	18	22	26	25							
dla uczniów szkół ponadpodstawowych	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	785		
	stypendia wprowadzone w 2011 r.										55
	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19			
	56	70	66	51	57	67	53	52			
	'20	'21	'22	'23	'24	'25	'26	'27			
dla studentów	79	79	51	49					1027		
	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11			
	40	44	51	53	53	80	70	74			
	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19			
	75	72	59	37	34	41	40	42			
'20	'21	'22	'23	'24	'25	'26	'27				
42	34	40	46								

Rys. 23. Liczba aplikujących stypendystów systemów stypendialnych Ministra SWiA wg województw:

Liczba aplikujących stypendystów w województwach w 2023 r.

Z powyższych danych wynika, że najwięcej osób aplikujących o stypendia pochodzi z woj. małopolskiego – 35 osób (w 2022 r. - 24 os.), następnie z woj. opolskiego – 33 osoby (w 2022

r. - 18 os.), dolnośląskiego – 14 osób (2022 r. – 19 os.), co pokrywa się z liczebnością społeczności romskiej w poszczególnych województwach.

Rys. 24. Liczba uczniów i studentów – stypendystów Ministra SWiA w 2023 r. w województwach:

Liczba uczniów/studentów aplikujących po stypendia MSWiA				
województwo	uzdolnione	ponadpodstawowe	studenci	razem
Dolnośląskie	2	8	4	14
Kujawsko-Pomorskie	4	1	4	9
Lubelskie	0	1	3	4
Lubuskie	3	2	3	8
Łódzkie	2	0	0	2
Małopolskie	7	12	16	35
Mazowieckie	5	1	3	9
Opolskie	14	18	1	33
Podkarpackie	0	7	2	9
Pomorskie	0	0	0	0
Podlaskie	1	0	2	3
Śląskie	0	4	4	8
Świętokrzyskie	0	0	0	0
Warmińsko-Mazurskie	0	2	1	3
Wielkopolskie	2	0	1	3
Zachodniopomorskie	1	4	5	10
RAZEM	41	60	49	150

Podobnie jak w ubiegłym roku, liczba aplikujących w 2023 r. o stypendia dla uczniów szkół ponadpodstawowych może nie odzwierciedlać szacunkowych danych jst w stosunku do rzeczywistej liczby uczniów romskich z tego etapu szkolnego. Mimo iż informacja o stypendium jest szeroko dystrybuowana (do Pełnomocników, kuratoriów oświaty, organizacji romskich, w prasie romskiej i na stronach administratora systemu stypendialnego) niestety, nie dociera do wszystkich potencjalnych zainteresowanych.

Stypendia dla uczniów uzdolnionych

Zadanie realizowane od 2004 r.

Rys. 25. Stypendia Ministra SWiA dla uczniów uzdolnionych pochodzenia romskiego

Stypendia dla uczniów uzdolnionych w 2023 r.					
liczba złożonych aplikacji			liczba przyznanych stypendiów		
ogółem	K	M	ogółem	K	M
41	18	23	25	11	14

Jak w poprzednim roku, tak i w roku 2023 dominowały stypendia za osiągnięcia sportowe (11 osób), muzyka (4 osoby), taniec (3 osoby), śpiew (3 osoby) i 1 osoba z kategorii sztuki plastyczne. Przyznano także stypendia specjalne Ministra SWiA 3 osobom, które legitymowały się szczególnymi osiągnięciami w swojej dziedzinie, wyróżniającymi się na tle ogólnopolskim.

Zauważalny brak większej liczby stypendystów z obszaru innych dziedzin nauk może prowadzić do spostrzeżenia że uczniowie romscy nie w pełni czerpią z edukacji szkolnej i nie w pełni rozwijają swój potencjał.

Stypendia dla uczniów szkół ponadpodstawowych

Zadanie jest realizowane nieprzerwanie od 2011 r.

Rys. 26. Stypendia Ministra SWiA dla uczniów szkół ponadpodstawowych pochodzenia romskiego

Liczba złożonych aplikacji na stypendia dla uczniów szkół ponadpodstawowych w 2023 r.										
ogółem	K	M	10-19 lat		20-29 lat		30-39 lat		40+	
			K	M	K	M	K	M		
60	33	27	27	26	5	1	1	0	0	0
Liczba przyznanych stypendiów										
ogółem	K	M	10-19 lat		20-29 lat		30-39 lat		40+	
			K	M	K	M	K	M		
49	25	24	21	123	4	1	0	0	0	0
Liczba stypendystów w podziale na typ szkoły i płeć										
szkoły branżowe		licea ogólnokształcące			technika		szkoły policealne/pomaturalne			
K	M	K	M	K	M	K	M			
2	5	10	4	12	15	1	0			
7		14			27		1			
49										

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że wśród stypendystów dominują uczennice, co potwierdza obserwacje o większej aktywności kobiet romskich i ich większej motywacji do zmiany sytuacji życiowej. Wśród aplikujących kobiety stanowiły 55 %, mężczyźni – 45 %, zaś wśród osób, które uzyskały stypendium wyniki są zrównoważone.

Wśród stypendystów w szkołach branżowych uczyło się 7 uczniów, a kobiety stanowiły mniejszość, w liceach – uczyło się 14 osób. W technikach uczyło się aż 27 osób i występowała równowaga między płciami. Nadal utrzymywał się typ kształcenia prozawodowego, co jest pozytywną przesłanką w kontekście zwiększenia szans młodego pokolenia Romów na samodzielność ekonomiczną w przyszłości.

Stypendia dla studentów pochodzenia romskiego

Zadanie jest realizowane od 2004 r.

Rys. 27. Stypendia Ministra SWiA dla studentów w podziale na płeć, grupy wiekowe i rodzaj studiów

Liczba złożonych aplikacji na stypendia dla studentów pochodzenia romskiego w 2021 r.										
ogółem	K	M	10-19 lat		20-29 lat		30-39 lat		40+	
			K	M	K	M	K	M	K	M
49	32	17	0	0	23	14	5	0	4	3
Liczba przyznanych stypendiów										
ogółem	K	M	10-19 lat		20-29 lat		30-39 lat		40+	
			K	M	K	M	K	M	K	M
46	30	16	0	0	21	14	5	0	4	2
Liczba stypendystów w podziale na typ uczelni i płeć										
publiczna					niepubliczna					
K		M			K			M		
17		12			13			4		

Należy zauważyć, że od 2014 r. utrzymuje się tendencja zniżkowa w liczbie aplikujących o stypendia dla studentów (por. Rys. 23, str. 20), chociaż w porównaniu z 2022 r., kiedy to aplikację o przyznanie stypendium m. złożyło 41 osób, odnotowano niewielki wzrost. Natomiast względna równowaga utrzymuje się między liczbą studentów uczelni publicznych i niepublicznych.

Romologiczne studia podyplomowe

W dniu 1 sierpnia 2022 r. ogłoszono nabór na realizację zadania systemowego: *Studia podyplomowe dotyczące społeczności romskiej wraz z system stypendialnym dla słuchaczy w 2023 r.*⁵ W rezultacie w dniu 25 października 2022 r. Minister SWiA podjął decyzję w sprawie przyznania dotacji ze środków Programu integracji w 2023 r. – dotację na realizację zadania publicznego pn. Studia podyplomowe „Romowie. Wiedza i praktyki społeczne” otrzymał Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W 2023 r. odbyła się pierwsza edycja studiów – w efekcie promocję w dziedzinie specjalistów w zakresie romologii uzyskało 20 słuchaczy. Program studiów podyplomowych składał się z dwóch części: zajęć podstawowych oraz ścieżek specjalizacyjnych do wyboru – studenci mogli wybierać pomiędzy dwiema ścieżkami specjalizacyjnymi: nauczycielską i socjalną.

Blok zajęć podstawowych obejmował przedmioty, takie jak:

- blok historyczny: Historia Romów (XIX-XXI wiek);
- blok kulturoznawczo-językowy: Historia cyganologii, Romską sztuka współczesna, Elementy języka romskiego;
- blok antydyskryminacyjny: Rasizm wobec Romów w Polsce i Europie;
- blok prawny: Polskie i europejskie regulacje prawne dotyczące społeczności romskiej, Polityka integracyjna wobec Romów w Polsce, Prawa człowieka.

⁵<https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/informacja-o-sposobie-postepowania-przy-udzielaniu-dotacji-ze-srodkow-programu-integracji-spolecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030-w-2023-r-na-zadanie-systemowe-mswia-pn-studia-podyplomowe-dotyzace-spolecznosci-romskiej-wraz-z-systemem-stypendialnym-dla-sluchaczy2>

ZADANIA SYSTEMOWE MEN

W roku 2023 z części 30. budżetu państwa (oświata i wychowanie) zaplanowano kwotę 700 000 zł, z tego wydatkowano środki w wysokości 691 992,60 zł. Kwota zwrotu w 2023 r. wyniosła zatem 8 007,40 zł i jest to najmniejsza kwota zwrotu niewykorzystanej części dotacji od 2018 r. W ramach rządowego Programu w roku 2023 zadaniami objęto: 1207 uczniów romskich/Romów, a w sumie było 1416 uczestników zadania.

Objęte finansowaniem były najczęściej następujące zadania: wycieczki/kolonie/obozы/wyjścia integracyjne, wyprawki szkolne/zakup podręczników, zakup książek do czytelní i biblioteki romskiej, wsparcie edukacji przedszkolnej dzieci romskich, doradztwo zawodowe, warsztaty dla rodziców, edukacja nieformalna kobiet romskich, zajęcia wspomagające edukację uczniów romskich.

W ramach Programu sfinansowano również następujące przedsięwzięcia:

- Edukacja prozdrowotna (spotkanie z dietetykiem, warsztaty kulinarne, zajęcia gimnastyczne, terapia zajęciowa);
- Warsztaty dotyczące organizacji budżetu domowego, nauka garncarstwa oraz warsztaty przyrodnicze;
- Zakup sprzętu muzycznego dla zespołu romskiego;
- Dwie konferencje poświęcone Romom: Ogólnopolska Konferencja Dialog, Praca, Rozwiązania” (Andrychów) oraz „Romowie we współczesnym świecie – konferencja edukacyjna” (Kraków);
- Cykl warsztatów skierowanych do dyrektorów szkół, nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych: „Uczeń romski w szkole. Wsparcie kompetencji międzykulturowych” (Kraków);
- Pielgrzymka Romów.

Przedsięwzięcia te często dotyczyły szerszej społeczności, w tym m.in. grup nauczycieli, asystentów, a także – w ramach integracji – dzieci romskich i nieromskich oraz ich rodziców. Zadania realizowane w ramach Programu pomagają aktywizować społeczność romską i lokalną, oferują przy tym możliwość poznania kultury romskiej, co sprzyja społecznej integracji Romów i nie-Romów oraz promowaniu postawy tolerancji i otwartości na różnorodność kulturową.

Liczba uczniów romskich - dane Systemu Informacji Oświatowej

Do Systemu Informacji Oświatowej w 2023 r. zgłoszono ogółem **1 735** uczniów romskich (w 2022 r. - 1 820). Analiza danych SIO z lat poprzednich wyraźnie wskazuje na utrzymanie się tendencji spadkowej w zakresie zgłaszania przez jst uczniów romskich do SIO (por. Rys. 19, str. 14).

Jednym z zagadnień edukacyjnych, obecnych we wszystkich krajach Europy i wymagających analizy, jest zauważalna nadreprezentacja uczniów romskich w szkołach specjalnych. W kontekście Polski należy odnotować, że o ile w czasie podjęcia działań przez Państwo na rzecz integracji Romów w 2001 r. liczba uczniów romskich w szkołach specjalnych była szacowana na ok. 30 %, o tyle kolejne lata przyniosły widoczną poprawę sytuacji (choć odsetek

ten wciąż jest wyższy niż w odniesieniu do ogółu populacji). Dane zebrane w 2012 r. wskazały, iż ok. 17 % uczniów romskich pobiera naukę w szkołach specjalnych, z tym że średnia ta wynikała z wysokiego odsetka uczniów romskich w trzech województwach: opolskim (39%), śląskim (34%) oraz małopolskim (30%).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
 Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych

Rys. 28. MEN - dane SIO dotyczące uczniów romskich i wysokości zwiększonej subwencji oświatowej w 2022 - 2024 r.

Program integracji 2021-2030 - dane MEN							
		2022		2023		2024	
I.p.	województwo	liczba uczniów romskich wskazanych w SIO stan na 30/09/21	wys. zwiększonej subwencji oświatowej	liczba uczniów romskich wskazanych w SIO stan na 30/09/22	wys. zwiększonej subwencji oświatowej	liczba uczniów romskich wskazanych w SIO stan na 30/09/23	wys. zwiększonej subwencji oświatowej
1.	DOLNOŚLĄSKIE	356	2 768 115,11 zł	409	3 609 642,70 zł	373	4 296 603,86 zł
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	45	360 957,27 zł	67	609 467,81 zł	64	756 680,92 zł
3.	LUBELSKIE	123	983 762,69 zł	138	1 255 876,67 zł	129	1 527 596,63 zł
4.	LUBUSKIE	27	211 994,50 zł	18	160 200,55 zł	29	336 405,52 zł
5.	ŁÓDZKIE	13	104 646,51 zł	6	56 182,23 zł	0	- zł
6.	MAŁOPOLSKIE	466	3 812 970,90 zł	417	3 878 732,08 zł	420	5 068 567,15 zł
7.	MAZOWIECKIE	46	358 097,80 zł	42	379 571,83 zł	41	486 535,72 zł
8.	OPOLSKIE	149	1 226 524,88 zł	128	1 194 930,38 zł	125	1 508 781,45 zł
9.	PODKARPACKIE	68	563 486,10 zł	68	637 658,97 zł	61	737 524,82 zł
10.	PODLASKIE	18	147 313,39 zł	19	175 517,44 zł	20	239 884,19 zł
11.	POMORSKIE	0	- zł	5	42 452,57 zł	4	45 467,99 zł
12.	ŚLĄSKIE	318	2 530 326,69 zł	344	3 114 898,40 zł	327	3 860 765,56 zł
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	3	25 006,75 zł	0	- zł	0	- zł
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	57	448 773,48 zł	47	419 745,41 zł	39	455 734,79 zł
15.	WIELKOPOLSKIE	43	325 361,40 zł	60	516 354,46 zł	53	596 849,56 zł
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	55	430 971,29 zł	52	463 875,25 zł	50	581 016,93 zł
		1787	14 298 308,78 zł	1820	16 515 106,75 zł	1735	20 498 415,08 zł

Zadania systemowe Wojewodów

Szkolenia asystentów edukacji romskiej (AER)

Postulat systematycznego szkolenia AER był wielokrotnie podnoszony i przez samych asystentów, i przez Komisję MNiE Sejmu RP. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, stosowny zapis znalazł się w tekście *Programu integracji*.

W ramach prac nad przygotowaniem *Programu integracji na lata 2021-30* DWRMNiE MSWiA przeprowadził kwerendę wśród AER, dotyczącą potrzeb szkoleniowych. Katalog zgłoszonych potrzeb miał formę otwartą i będzie uzupełniany w kolejnych latach, zgodnie z pojawiającymi się potrzebami. Szkolenia te będą realizować tematy wskazane przez AER we wszystkich województwach. Ponadto – elementem szkoleń ma być wymiana bieżących informacji między Pełnomocnikami (lub zaproszonymi przez nich ekspertami), a asystentami edukacji romskiej, dotycząca spraw bieżących.

Szkolenia AER zostały wpisane jako tzw. zadanie systemowe. Ich cel został jednoznacznie wskazany w *Programie integracji*:

Organizacja spotkań szkoleniowych AER oraz nauczycieli wspomagających pozwoli na uzyskanie relatywnie ustandaryzowanego poziomu ich kompetencji w całym kraju i jednocześnie bieżące monitorowanie przez Pełnomocników wojewodów problemów⁶ (str. 57).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, zgodnie ze zgłoszonymi przez AER tematami zaproponowało uwzględnienie w 2023 r. w szkoleniach dla AER kwestii Regionalnych Programów Operacyjnych oraz problematyki przeciwdziałania przemocy rówieśniczej i domowej.

Spotkania z jst

Realizacja spotkań Pełnomocników z przedstawicielami jst w 2023 r. nie wszędzie przebiegała w sposób opisany w *Programie integracji*. Należy podjąć działania, aby spotkania odbywały się we wszystkich województwach uczestniczących w *Programie integracji* oraz były przeprowadzane w optymalnej liczbie. Z informacji Pełnomocników wynika, że podobnie jak w ubiegłych latach były to spotkania poświęcone najczęściej procedurom składania wniosków, a nie realizacji polityki na rzecz integracji Romów i rozwiązywania pojawiających się problemów, np.: ograniczania wymiaru etatu AER, zmniejszającą się liczbą zatrudnionych AER, a w przypadku pojawienia się chętnych Romów – braku aktywnej reakcji ze strony jst.

W mocy pozostają także ubiegłoroczne uwagi dotyczące spotkań: istotą spotkań nie jest omówienie zasad naboru do *Programu integracji* na kolejny rok, ale omówienie pojawiających się zagadnień i zaktywizowanie przedstawicieli jst do realizacji działań poprawiających sytuację – przede wszystkim edukacyjną – lokalnych społeczności romskich, realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, warunki zatrudnienia AER, a także zaktywizowanie jst

⁶ str. 57 *Programu integracji*

niebiorących udziału w Programie integracji, a w których zamieszkuje społeczność romska, do udziału w Programie integracji.

MIESZKALNICTWO

łącznie w tej dziedzinie zrealizowano **28** zadań za kwotę w wysokości **1 646 715,40 zł**. Wnioskodawcami były jednostki samorządu terytorialnego. Odbiorcami tych zadań było **705** osób (w 2022 r. - 493 osoby), w tym 370 kobiet i 335 mężczyzn, w 161 gospodarstwach domowych objętych w 2023 r. zadaniami z zakresu mieszkalnictwa (w 2022 - 98 gospodarstwach domowych).

Z danych przedstawionych poniżej wynika, że średnio na jedno gospodarstwo domowe wydano kwotę w wysokości **10 228,04 zł** (w 2022 - 24 188 zł), zaś na jednego beneficjenta zadań - kwotę w wysokości **2 335,76 zł** (w 2022 r. - 4 808,28 zł).

Rys. 29. Liczba zadań, beneficjentów i wysokość środków na mieszkalnictwo w podziale na województwa

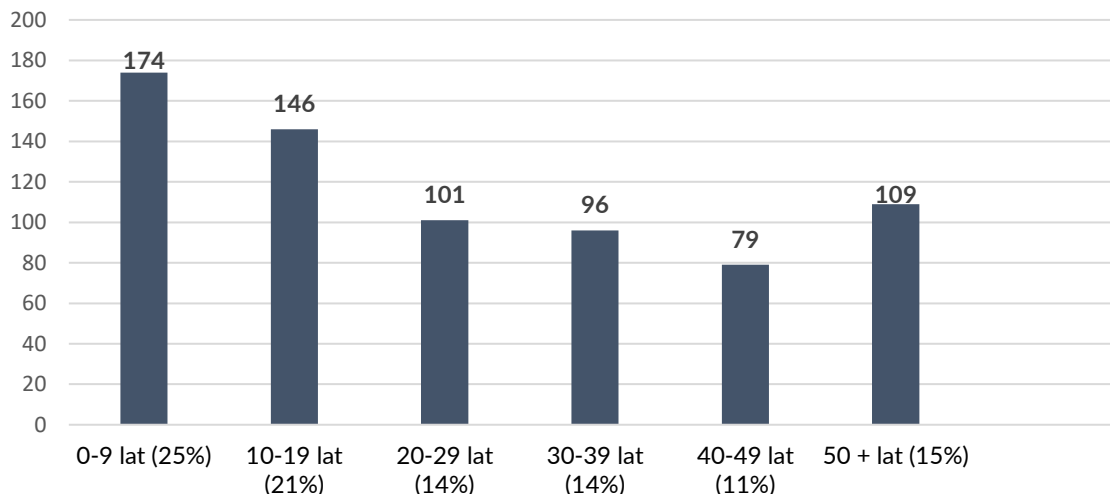
WOJEWÓDZTWO	MIESZKALNICTWO cz. 83				JST		razem kwota cz. 83 i jst
	I. zadań	I. beneficjentów zadań	I. gospodarstw w objętych zadaniami	wydatkowane środki	wkład jst	% udział jst w kosztach	
Dolnośląskie	2	28	4	241 400,86 zł	52 288,14 zł	21,66%	293 689,00 zł
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Lubelskie	1	79	16	131 512,00 zł	14 613,00 zł	11,11%	146 125,00 zł
Lubuskie	0	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Łódzkie	0	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Małopolskie	12	484	113	717 064,54 zł	87 699,20 zł	12,23%	804 763,74 zł
Mazowieckie	0	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Opolskie	5	76	18	242 000,00 zł	73 690,76 zł	30,45%	315 690,76 zł
Podkarpackie	2	10	3	62 514,00 zł	9 500,00 zł	15,20%	72 014,00 zł
Podlaskie	1	5	1	30 000,00 zł	7 500,30 zł	0,00%	37 500,30 zł
Pomorskie							
Śląskie	1	4	1	71 400,00 zł	12 600,00 zł	17,65%	84 000,00 zł
Świętokrzyskie	1	1	1	9 000,00 zł	7 000,00 zł	77,78%	16 000,00 zł
Warmińsko-Mazurskie	0	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Wielkopolskie	0	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Zachodniopomorskie	3	18	4	141 824,00 zł	25 106,36 zł	17,70%	166 930,36 zł
	28	705	161	1 646 715,40 zł	289 997,76 zł		1 936 713,16 zł

Jednostki samorządu terytorialnego zadeklarowały udział w finansowaniu zadań mieszkaniowych w łącznej wysokości 289 997,76 zł.

Przedstawiony poniżej udział poszczególnych grup wiekowych beneficjentów zadań z dziedziny Mieszkalnictwo wskazuje, że główną grupą beneficjentów są dzieci do 9 roku życia (174 os.), a kolejną osoby między do 10 a 19 rokiem życia (146 osób).

Rys. 30. Liczba beneficjentów zadań w podziale na 10-letnie grupy wiekowe

Liczba beneficjentów zadań z zakresu mieszkalnictwa w podziale grupy wiekowe

Innowacyjne projekty integracyjne

Łącznie w tej dziedzinie zrealizowano **40** projektów (tj. 16,4% wszystkich zadań) za kwotę w wysokości **1 692 220,41 zł**.

Wykonawcami 24 zadań (60% wszystkich z tej dziedziny) były jst, 16 zadań (40% wszystkich z tej dziedziny) – organizacje pozarządowe, w tym 12 zadań (30% wszystkich z tej dziedziny) – organizacje romskie.

Odbiorcami zadań było **1 260** osób (w tym 690 kobiet i 570 mężczyzn).

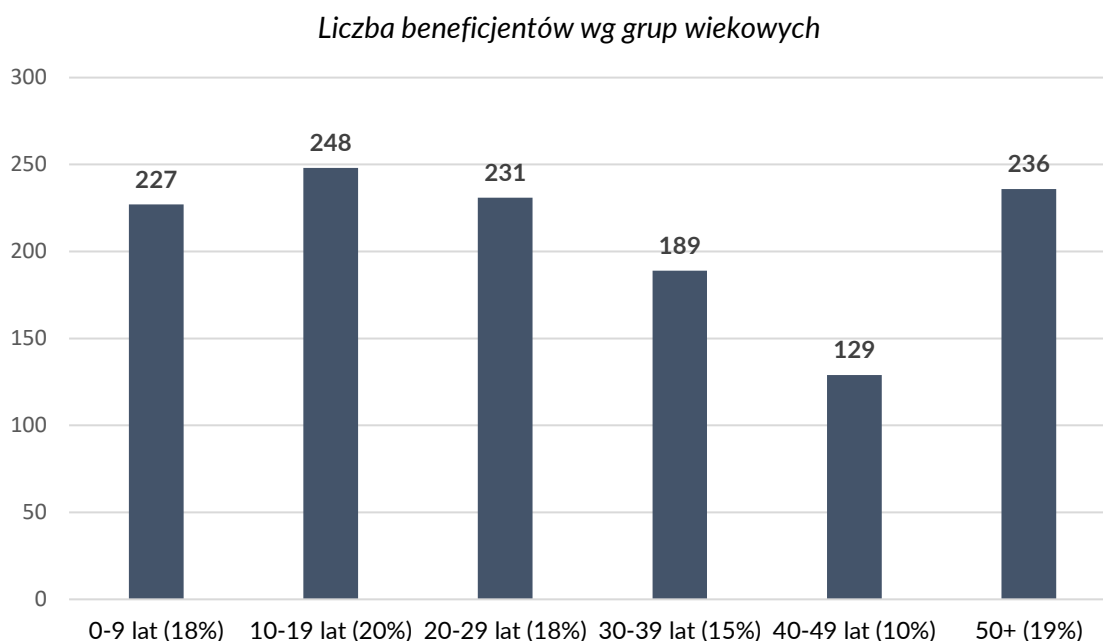
Realizowane działania obejmowały, m.in.: projekty z zakresu zdrowia, pracy za zadłużenie mieszkaniowe, aktywizacji zawodowej, zatrudnienia itp.

Rys. 31. Liczba zadań, beneficjentów oraz wysokość środków z zakresu Innowacyjne projekty integracyjne w podziale na województwa

INNOWACYJNE PROJEKTY INTEGRACYJNE						
WOJEWÓDZTWO	CZ. 83			JST	% udział jst w kosztach	razem kwota cz. 83 i jst
	I. zadań	I. beneficjentów w zadań	wydatkowane środki	wkład jst		
Dolnośląskie	1	3	20 417,17 zł	3 603,03 zł	17,65%	24 020,20 zł
Kujawsko-pomorskie	3	33	15 100,00 zł	- zł	0,00%	15 100,00 zł
Lubelskie	1	6	29 462,96 zł	3 026,00 zł	10,27%	32 488,96 zł
Lubuskie	1	6	10 000,00 zł	- zł	0,00%	10 000,00 zł
Łódzkie	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Małopolskie	20	941	1 311 750,06 zł	1 097 680,71 zł	83,68%	2 409 430,77 zł
Mazowieckie	1	80	16 000,00 zł	- zł	0,00%	16 000,00 zł
Opolskie	1	18	45 000,00 zł	8 000,00 zł	17,78%	53 000,00 zł
Podkarpackie	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Podlaskie	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Pomorskie						
Śląskie	2	40	25 998,30 zł	1 470,00 zł	5,65%	27 468,30 zł
Świętokrzyskie	0	0	- zł	- zł	0,00%	- zł
Warmińsko-Mazurskie	5	71	160 491,92 zł	30 360,31 zł	18,92%	190 852,23 zł
Wielkopolskie	2	58	15 000,00 zł	- zł	0,00%	15 000,00 zł
Zachodniopomorskie	3	4	43 000,00 zł	- zł	0,00%	43 000,00 zł
	40	1260	1 692 220,41 zł	1 144 140,05 zł		2 836 360,46 zł

Przedstawiony poniżej udział poszczególnych grup wiekowych odbiorców zadań wskazuje, że główną grupą beneficjentów są dzieci i młodzież w wieku między 10 a 19 rokiem życia (248 osób), następnie osoby od 50 roku życia (236 osób). Należy odnotować, że nie ma znacznej rozbieżności w liczbie odbiorców w różnych grupach wiekowych. Zadania te mają zatem charakter przekrojowy i obejmują wszystkie grupy wiekowe beneficjentów.

Rys. 32. Liczba beneficjentów zadań w podziale na 10-letnie grupy wiekowe

BEZPIECZEŃSTWO

Polska Policja prowadzi wiele aktywności prewencyjnych związanych z ochroną praw mniejszości narodowych i etnicznych, w tym zwłaszcza z ochroną m.in. mniejszości romskiej, zapobieganiem i zwalczaniem przestępstw z nienawiści, mowy nienawiści, ksenofobii, dyskryminacji etc. Działaniom tym towarzyszy program podnoszenia kwalifikacji policjantów w tym zakresie, również w ramach własnych programów szkoleniowych dla funkcjonariuszy Policji, w tym nowoprzyjętych. Powyższa problematyka jest systemowo ujęta w *Planie działań Policji na lata 2022-2025 w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści, przestępstwom nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość oraz propagowanie faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych*.

Istotnym w tym kontekście jest intensywna działalność prewencyjna w środowisku szkolnym, dotycząca promowania różnorodności kulturowej i zapobiegania przestępstwom z nienawiści, odpowiedzialności prawnej nieletnich za akty wandalizmu, w szczególności propagujące faszyzm i mowę nienawiści, odpowiedzialności prawnej osób popełniających czyny karalne wynikające z ksenofobii i nietolerancji na tle rasowym religijnym, cyber-zagrożeń, problemu tzw. „hejtu” w Internecie etc.

Monitoringiem m.in. zagadnień związanych z przestępstwami motywowanymi nienawiścią w Internecie zajmuje się Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości, a na poziomie wojewódzkim – Wydziały do Walki z Cyberprzestępczością. Jednostki terenowe Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości na bieżąco prowadzą monitoring sieci pod kątem ujawniania zachowań o charakterze przestępstw z nienawiści, w tym tych dotyczących społeczności romskiej.

W 2023 roku nie odnotowano poważnych incydentów społecznych, które determinowałyby potrzebę angażowania Policji do działań rozjemczych. Dla przykładu jednak Pełnomocnik KWP

w Białymstoku ds. OPC współpracował z Pełnomocnikiem Wojewody Podlaskiego ds. mniejszości narodowych i etnicznych. Podejmowano kwestie rozwiązania konfliktów zaistniałych między mniejszością romską a pozostałymi imigrantami z Ukrainy w ośrodkach przebywania imigrantów. Pełnomocnik KWP w Białymstoku ds. OPC monitorował sytuacje w placówkach przebywania imigrantów z Ukrainy oraz na bieżąco konsultował z Pełnomocnikiem Wojewody kwestie dotyczące mniejszości romskiej zamieszkałej na terenie województwa podlaskiego, jak i współpracował z Asystentami Edukacji Romskiej.

Przestępstw motywowanych nienawiści nie należy relatywizować, to jednak należy zauważyć, że w 2023 r. na ogólną liczbę 381 pokrzywdzonych, Romowie stanowili 2 osoby.

Szkolenia policyjne, mające charakter uniwersalny, odbywały się także w formie dedykowanej w zakresie społeczności romskiej. Dla przykładu: Funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji w Skierniewicach uczestniczyli w kilkugodzinnym szkoleniu pt. "*Praca z osobami pochodzącymi z mniejszości romskiej*". Podczas spotkania omówione były wszystkie grupy romskie z przybliżeniem historii oraz pochodzenia Romów. Ponadto przybliżony był również temat barier komunikacyjnych, języku romskiego, kultury oraz wartości, które są najważniejsze dla tego społeczeństwa.

Kadra i słuchacze Centrum Szkolenia Policji w Legionowie uczestniczyli w całodziennych warsztatach Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM). Spotkanie dotyczyło pracy z osobami pochodzącymi z mniejszości romskiej i prowadzone było przez osoby właśnie pochodzenia romskiego. Szkolenie toczyło się w kontekście rozmowy o stereotypach, uprzedzeniach i dyskryminacji, bo to niewiedza o grupach mniejszościowych powoduje często nieuzasadnione lęki przed osobami innej narodowości, pochodzenia etnicznego, wyznania. Oprócz kadry Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, w spotkaniu uczestniczyli kursanci szkolenia zawodowego podstawowego.

Należy podkreślić, że funkcjonariusze rewirów dzielnicowych KMP w trakcie obchodów rejonów służbowych oraz spotkań ze społeczeństwem współpracują i utrzymują stały kontakt z przedstawicielami społeczności min. romskiej, jak również z organizacjami reprezentującymi mniejszości społeczne. Dzielnicowi aktywnie współdziałają i pomagają osobom ze środowisk mniejszości, między innymi informując o zakresie działania Policji i obowiązujących procedurach. Policjanci inspirują administratorów obiektów (cmentarzy, zabytków, miejsc pamięci) do podejmowania działań na rzecz ich ochrony. Podczas spotkań ze społeczeństwem oraz w szkołach z młodzieżą i dziećmi funkcjonariusze podejmują tematykę tolerancji dla mniejszości społecznych.

Warta podkreślenia jest bieżąca współpraca między Pełnomocnikami Komendantów Wojewódzkich Policji ds. ochrony praw człowieka a Pełnomocnikami Wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych, co skutkuje m.in. szybkim przepływem informacji na temat ewentualnych zagrożeń dotyczących mniejszości romskiej, udziałem Policji w spotkaniach organizowanych przez Pełnomocników Wojewodów, w tym m.in. w szkoleniach dla asystentów edukacji romskiej.

Policja wykorzystywała również materiały dotyczące społeczności romskiej, np.:

- *Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w polce na lata 2021-2030, zamieszczany również na stronach Pełnomocników ds. ochrony praw człowieka,*

ze szczególnym zwróceniem uwagi na zakres obowiązków Policji i celem wykorzystywania jego treści w programach doskonalenia zawodowego Policji i realizacji działań;

- Javier Sáez, Sara Giménez, *Praktyczny przewodnik dla służb policyjnych dla przeciwdziałania dyskryminacji społeczności romskiej*⁷;
- Joanna Talewicz-Kwiatkowska, Małgorzata Kołaczek, *Romowie. Przewodnik dla Policji*⁸.

Przestępstwa z nienawiści na szkodę Romów

Ministerstwo Sprawiedliwości nie gromadzi danych wskazujących na pochodzenie etniczne sprawców, zatem nie można opisać skali przestępstw z nienawiści skierowanych wobec Romów. Statystyka osądzeń, skazań i wymiaru kar w odniesieniu przestępstw z nienawiści znajduje się w Załączniku nr 1 do sprawozdania.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania

Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2023 r. poz. 970) określa przepisy dotyczące przeciwdziałania dyskryminacji i wskazuje na dziesięć przesłanek dyskryminacji, które stanowią podstawę do wszczęcia procedury prawnej w przypadku, gdy dochodzi do naruszeń w stosunku do którejś z określonych w ustawie grup.

Wyróżnia się: płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022–2030 został uchwalony uchwałą nr 113 Rady Ministrów z dnia 24 maja 2022 r. na podstawie art. 22 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2023 r. poz. 970).

W ramach *Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030* zaplanowane zostały zadania skierowane do mniejszości narodowych i etnicznych pod postacią organizacji cyklicznych konferencji w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji i równego traktowania w szczególności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz *Pilotażowy program dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych i szkół średnich z Warszawy z udziałem mniejszości narodowych i etnicznych działających w Warszawie*.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 jest drugim Programem okresowym opracowywanym przez wcześniejszych Pełnomocników Rządu do Spraw Równego Traktowania.

Do jego głównych działań należą:

⁷ <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/praktyczny-przewodnik-dla-sluzb-policyjnych-dla-przeciwdzialania-dyskryminacji-spolecznosci-romskiej>

⁸ <https://isp.policja.pl/isp/prawa-czlowieka-w-poli/publikacje/13941,Materialy-edukacyjne-o-tematyce-romskiej-i-zydowskiej.html>

- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równego traktowania, w tym na temat przyczyn i skutków naruszenia zasady równego traktowania;
- przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania;
- współpraca z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania.

W dniu 1 grudnia 2023 r. odbyła się ogólnopolska Konferencja organizowana przez Biuro Pełnomocnika w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej z udziałem przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych mającej na celu przeciwdziałanie szerzeniu się stereotypów i uprzedzeń na tle etnicznym pn. „O mniejszościach narodowych i etnicznych” realizowana w ramach Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030. Konferencja odbyła się w formie hybrydowej – stacjonarnie, jak i on-line.

W Konferencji wzięli udział przedstawiciele organizacji działających na rzecz mniejszości litewskiej, romskiej oraz tatarskiej a także GU Statystycznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

Podczas Konferencji omówione zostały wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 roku dotyczące w szczególności mniejszości narodowych i etnicznych. Regulacje prawne oraz zagadnienia merytoryczne związane z mniejszościami narodowymi i etnicznymi. Sytuacja społeczności litewskiej, romskiej i tatarskiej a także prezentacja Biura Rzecznika Praw Obywatelskich ww. zakresie.

Zdiagnozowane przez Pełnomocników trudności w realizacji Programu integracji w 2023 r.

Pełnomocnicy w sprawozdaniach z realizacji Programu integracji w 2023 r. wskazali m.in. na:

1. potrzebę zwiększenia regularnych spotkań/kontaktów zarówno z przedstawicielami MSWiA oraz pracownikami Urzędów Wojewódzkich zajmujących się tematyką mniejszości romskiej,
2. niskie zainteresowanie jst aplikowaniem o środki finansowe w ramach Programu integracji,
3. potrzebę wypracowania formy kontaktów z jst (dotyczy Programu w punkcie 4.3.4. Dziedzina: Zadania systemowe – Wojewodowie; odnośnik dot. organizacji spotkań z przedstawicielami m.in. jst), na terenie których zamieszkuje społeczność romska,
4. długi okres oczekiwania na decyzję Ministra Finansów o uruchomieniu środków z rezerwy celowej budżetu państwa,
5. protesty społeczności lokalnej przeciwko budowie kolejnego budynku mieszkalnego wielorodzinnego dla rodzin romskich (1 województwo),
6. utrzymujący się trend zmniejszania liczby uczniów romskich zgłaszanych do SIO,
7. zmniejszająca się liczba zatrudnionych AER i trudności z rekrutacją nowych osób do pracy w charakterze AER,
8. charakter funkcjonowania świetlic integracyjnych (migracje, brak działalności edukacyjnej),
9. trudności przy realizacji zadań remontowych i inwestycyjnych, związane z brakiem wykonawców z uwagi na szacowane kosztów *de facto* na rok przed wykonaniem remontu,

10. problemy z niedotrzymywaniem terminów rozliczania dotacji i przedkładania sprawozdań
11. niską wartość merytoryczną składanych wniosków,
12. ograniczoną aktywność organizacji romskich na terenie niektórych województw w realizacji zadań w ramach *Programu integracji* i z drugiej strony – w przypadku niektórych województw zadania są realizowane wyłącznie przez organizacje pozarządowe - z braku zainteresowania jst udziałem w *Programie integracji*.

Zdaniem Pełnomocników, dla usprawnienia realizacji *Programu integracji* należy:

1. kontynuować systematyczne szkolenia i spotkania dla Pełnomocników organizowanych przez MSWiA,
2. ustalić stałe terminy procedowania: składania wniosków do urzędów wojewódzkich do 15 października, przesyłania wniosków przez Pełnomocników do MSWiA do 30 listopada, zatwierdzenia decyzji Ministra SWiA o wysokości dotacji do 31 grudnia każdego roku,
3. opracować rekomendacje ramowego zakresu działania świetlic z uwzględnieniem: miejsca, warunków lokalowych, warunków socjalnych, kwalifikacji osób zatrudnianych, wymogów dotyczących rodzaju i zakresu prowadzonych zajęć, wysokości dotacji/osobodzień,
4. wprowadzić standardy kwalifikacji i wykształcenia dla nowo zatrudnianych AER; np. wymóg ukończenia szkoły średniej.

Zdiagnozowane przez MSWiA obszary do poprawy w realizacji *Programu integracji* w 2022 r.

1) Udział przedstawicieli Romów w Komisjach Wojewódzkich

Mimo zapisów w tekście *Programu integracji* (str. 61) nadal nie we wszystkich komisjach wojewódzkich opiniujących wnioski do *Programu integracji* zasiadali przedstawiciele tej społeczności: w 2023 r., Romowie uczestniczyli jedynie w posiedzeniach 5 komisji – były to województwa: kujawsko-pomorskie, małopolskie, śląskie, świętokrzyskie oraz zachodniopomorskie. W pozostałych województwach umieszczono informacje o naborze do Komisji Wojewódzkiej na stronach internetowych urzędu lub wysłano informacje do organizacji, jednak nie odnotowano zainteresowania udziałem przedstawicieli organizacji romskich w pracach gremium.

Należy wskazać, zgodnie z zapisem *Programu integracji*, udział w pracach Komisji Wojewódzkich jest formą włączania Romów w procesy podejmowania decyzji w sprawach istotnych dla tej społeczności i jest monitorowany przez organizacje międzynarodowe (m.in. Komisję Europejską, OBWE oraz Radę Europy). Wydaje się, że Pełnomocnicy powinni podjąć działania na rzecz skutecznej i realnej aktywności przedstawicieli tej społeczności w pracach Komisji Wojewódzkich.

2) Kwestia dotarcia do uczniów szkół ponadpodstawowych z informacją o stypendiach, formy współpracy z jednostkami systemu oświaty

Liczba złożonych aplikacji o stypendium dla uczniów szkół ponadpodstawowych – 60 aplikacji (w 2022 r. – również 60 aplikacji) jest nadal wyraźnie niższa niż szacunkowa liczba uczniów romskich uczęszczających do szkół ponadpodstawowych, wskazana przez jst biorące udział w *Programie integracji* w 2023 r. – 270 uczniów. Promocja systemów stypendialnych jest szeroka, m.in. dzięki ogłaszaniu informacji na stronach administratora systemu stypendialnego, w mediach społecznościowych, wysłaniu informacji o programie stypendialnym do Pełnomocników, kuratorów oświaty oraz organizacji romskich. W kolejnych latach, biorąc pod uwagę fakt, że *Program integracji* kładzie szczególny nacisk na wsparcie edukacji ponadpodstawowej młodzieży romskiej, należy zintensyfikować wysiłki tak, aby systemem stypendialnym objąć większą liczbę romskich uczniów szkół ponadpodstawowych. Pomimo szerokiego promowania tej możliwości, system stypendialny nie obejmuje wszystkich uczniów, którzy potencjalnie mogliby otrzymać ww. stypendium.

Promocja systemu stypendialnego wzmacniającego szanse młodzieży na wejście na rynek pracy z wyższymi i/lub zawodowymi kwalifikacjami powinna stać się obszarem, który Pełnomocnicy powinni poruszyć w ramach systemowych spotkań z jst.

3) Malejąca liczba osób aplikujących o stypendia dla studentów pochodzenia romskiego.

Od 2015 r. obserwuje się spadek liczby aplikacji do systemu stypendialnego, co może oznaczać spadek liczby studiujących Romów. W 2023 r. stypendia otrzymało 46 osób, co oznacza wzrost w stosunku do 2022 r. (40 osób), niemniej wciąż oznacza niską liczbę studiujących Romów.

4) Liczba uczniów romskich uczących się w szkołach specjalnych.

W 2012 r. MSWiA, we współpracy z MEN, podjęło próbę oszacowania liczby uczniów romskich w szkołach specjalnych. Z zebranych wówczas danych wynikało, że średni udział uczniów romskich w systemie szkolnictwa specjalnego wynosił ok. 17 % (nadreprezentacja dotyczyła głównie województw: opolskiego, śląskiego oraz małopolskiego, por. str. 22). W trakcie dekady odsetek ten spadł do poziomu 10 %.

5) Frekwencja i średnia ocen uczniów romskich

Średnia ocen uczniów romskich nieznacznie spadła, choć nadal nie odzwierciedla potencjału uczniów romskich. Należy przypomnieć, że w jednym z poprzednich programów średnia oscylowała na poziomie powyżej 80%.

Mierniki

Poniżej zamieszczono tabelę z poziomem osiągnięcia mierników w 2023 r.

Założony miernik odnoszący się do mieszkalnictwa został zrealizowany w 141 %, co warto podkreślać w kontekście systematycznej poprawy warunków mieszkaniowych Romów od początku realizacji kolejnych strategii integracji.

Mierniki odnoszące się do edukacji (E5 – 84%) , w tym edukacji prozdrowotnej (E6- 78%), choć nie osiągnęły zakładanych wartości, pozostają na zadowalającym poziomie.

Miernik odnoszący się do wychowania przedszkolnego (E1 – 43%) osiągnął wartość niższą niż w ubiegłym roku – 65%.

Poziom wskaźnika dotyczący aplikowania o stypendia dla uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów pozostaje nieosiągnięty (odpowiednio: E2 - 75% oraz E3 – 82%). Wyżej sygnalizowano problem z utrzymującym się trendem wyraźnie zmniejszającej się liczby aplikacji.

Uwagę zwraca tendencja zwykła odnośnie poziomu wskaźnika dotyczącego edukacji zawodowej a E8-119% w porównaniu do poziomu z 202 r. - 34%). Na ten stan rzeczy może wpływać wyraźnie lepsza współpraca na poziomie lokalnym i aktywność Pełnomocników Wojewódzkich ds. mniejszości narodowych i etnicznych.

Rys. 33. Mierniki

Mierniki (E1-E8 i M1)	wskaźnik bazowy	założony wskaźnik średnioroczny '21-30	wskaźnik osiągnięty w 2021 r. /%	wskaźnik osiągnięty w 2022 r. /%	wskaźnik osiągnięty w 2023 r. /%
i sposób wyliczenia wskaźnika bazowego i/lub docelowego					
EDUKACJA					
E1. Liczba dzieci romskich objętych edukacją przedszkolną w działaniach Programu integracji 2021–2030					
Średnioroczna liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w ramach Programu integracji 2014–2020 w latach 2015–2019: $174+218+171+169+109=841/5=168$; wskaźnik średnioroczny i docelowy na podstawie NSP'11 – średnia na rocznik	168 os.	300 os.	146 os./ 49%	196 os./ 65%	128 os./43%
E2. Liczba uczniów romskich aplikujących o stypendia na poziomie szkoły ponadpodstawowej					
Średnioroczna liczba z danych MSWiA za lata: 2014–2019: $66+51+57+67+53+52=346/6=58$	58 os.	80 os.	91 os./ 114%	60 os./ 75%	60 os./ 75%
E3. Liczba studentów romskich aplikujących o stypendia					
Średnioroczna liczba z danych MSWiA za lata: 2014–2019: $59+37+34+41+40+42=253/6=42$	42 os.	60 os.	38 os./ 63%	41 os./ 68%	49 os./ 82%
E4. Liczba zatrudnionych AER					
Stan zatrudnienia na styczeń 2020 r. – 87 osób; dane o liczbie uczniów romskich w SIO za lata 2014–2019: $2273+2359+2348+2370+2239+1962=13\ 551/6=2258$; przy założeniu, że AER nie powinien mieć pod opieką więcej niż 20 uczniów/rodzin, stan zatrudnienia powinien się zwiększyć do docelowej wartości 113 AER	87 os.	2,6 os.	84 os.	82os.	78 os.
E5. Ogólna liczba osób objętych działaniami Dziedziny interwencji I: Edukacja Programu integracji 2021-2030					
Średnioroczna liczba osób, które skorzystały z zadań edukacyjnych w latach 2015–2019 (wyprawki, dodatkowe zajęcia, przedszkola, stypendia, zajęcia muzyczne): $7075+11\ 589+841+604+9035=29\ 144/5=5829$	5829 os.	6 000 os.	4 648 os./77%	5 190 os./ 86,5%	5 018 646 os./ 84 77%
E6. Liczba uczestników objętych działaniami edukacji prozdrowotnej					
Średnioroczna l. osób, które skorzystały z zadań prozdrowotnych w latach 2015–2019: $1604+1510+8\ 81+1061+1113=6169/5=1234$; wskaźnik bazowy E6 wynosi 21% wskaźnika bazowego E5, ten procent należy utrzymać w odniesieniu do zadań prozdrowotnych	1 234 os.	1 300 os.	846 os/ 65%	1 222 os. ⁹ / 94%	1 018 os. ⁹ / 78%

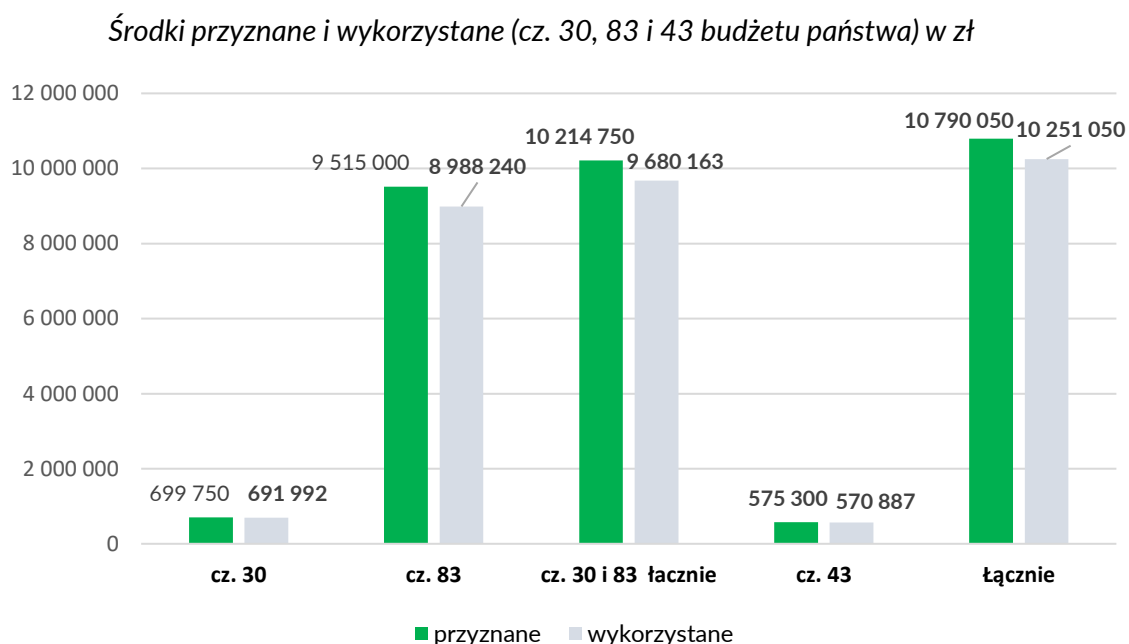
⁹ Miernik E6 wyliczony na podstawie danych z dziedziny Edukacja – edukacja prozdrowotna oraz beneficjentów zadań związanych z rynkiem pracy realizowanych z dziedziny interwencji Innowacyjne projekty integracyjne – projekty związane ze zdrowiem.

E7. Liczba uczestników objętych działaniami edukacji dla bezpieczeństwa					
15 % wskaźnika bazowego E5;	-	874 os.	7 os./1%	35 os. / 4%	223 os./ 25%
E8. Liczba uczestników objętych działaniami edukacji pro-zawodowej					
Średnioroczna l. Romów korzystających z zadań podnoszących kwalifikacje zawodowe w Programie Integracji 2014 – 2020 w latach 2015 – 2018: $178+282+158+187=805/4=201$.Wskaźnik docelowy obliczono na podstawie średniorocznej l. uczniów romskich w SIO za lata 2014 – 2019: $2273+2359+2348+2370+2239+1962=13\ 551/6=2258/12$ (klasy 1 – 8 SP i 1 – 4 ponadpodstawowej)=188; przy założeniu, że edukacja pro-zawodowa powinna objąć co najmniej 2 roczniki (np. kl. 7 – 8) daje to średniorocznie liczbę $2 \times 188=366$ os., docelowo: 3660 os.	201 os.	366 os.	132 os./36%	125 os. ¹⁰ / 34%	435 os. ¹⁰ / 119%
MIESZKALNICTWO					
M1. Liczba Romów objętych działaniami Dziedziny interwencji II Mieszkalnictwo					
Średnioroczna l. Romów objętych działaniami z zakresu mieszkalnictwa w latach 2015 – 2019: $514+385+452+515+425=2291/5=458$	458	500 os.	553 os./111%	493 os./ 99%	705 os./ 141%

¹⁰ Miernik E8 wyliczony na podstawie danych z dziedziny Edukacja – edukacja pro-zawodowa oraz beneficjentów zadań związanych z rynkiem pracy realizowanych z dziedziny interwencji Innowacyjne projekty integracyjne – działania związane z rynkiem pracy.

Sprawozdanie budżetowe

Rys. 34. Środki przyznane i wykorzystane

Rys. 35. Plan i wykonanie budżetu Programu integracji w 2023 r.

PODSUMOWANIE BUDŻETU PROGRAMU W 2023 R.			
cz. budżetu	plan	przyznane	wykorzystane
cz. 83 (rezerwa)	10 000 000 zł	9 515 000 zł	8 988 240,31 zł
cz. 30 (MEN)	700 000,00 zł	699 750,00 zł	691 992,60 zł
cz. 43 (MSWiA)	700 000,00 zł	575 300 zł	570 887,38 zł
RAZEM	11 400 000,00 zł	10 790 050,00 zł	10 251 050,29 zł

Załączniki:

1. Załącznik nr 1 - dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące liczby osób skazanych za przestępstwa z nienawiści w pierwszej instancji w 2023 roku.